

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ ԵՄ

ՀՀ կրթության և գիտության

նախարար՝

Ա. Աշոտյան

« ____ » _____ 2009թ.

ՀՀ պետ. գրանցման թ. _____

ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ
ԿՐԹԱԿԱՆ ՉԱՓՈՐՈՇԻՉ

Մասնագիտությունը՝ 311001- «Գյուղատնտեսական մեքենաներ և
դասիչ, անվանում

սարքավորումներ»

Որակավորման աստիճանը՝ Տեխնիկայի և տեխնոլոգիաի բակալավր
անվանում

Ուժի մեջ է մտնում ընդունման հաջորդ օրվանից

ԵՐԵՎԱՆ 2009

1.311001-«Գյուղատնտեսական մեքենաներ և սարքավորումներ»

ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

1.1 311001 - «Գյուղ. մեքենաներ և սարքավորումներ» մասնագիտությունը հաստատված է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2007թ օգոստոսի 30 - ի թ. 1038 –Ա որոշմամբ:

1.2 Շրջանավարտի որակավորումը՝ տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավր:

311001- «Գյուղատնտեսական մեքենաներ և սարքավորումներ» մասնագիտությամբ Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի - բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրի յուրացման նորմատիվային ժամկետը 4 տարի 8 ամիս է:

1.3 Շրջանավարտի որակավորման բնութագիրը.

311001 - «Գյուղատնտեսական մեքենաներ և սարքավորումներ» մասնագիտությամբ Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրը ԲՈՒՀ- ն ավարտելուց անմիջապես հետո կարող է զբաղեցնել հետևյալ պաշտոնները՝

1. տեխնոլոգ-կոնստրուկտոր,
2. կոնստրուկտոր գյուղմեքենաշինության ձեռնարկություններում,
3. գյուղացիական և ֆերմերային տնտեսությունների և սպասարկման ՄՏ - կայանների ճարտարագետ շահագործող,
4. տեխնիկայի նորոգման կազմակերպիչ,
5. գիտական և ուսումնական բնագավառների աշխատողներ, հարակից ճյուղերի մեքենաշինական և սարքաշինական ձեռնարկությունների ճարտարագետ:

1.3.1 Մասնագիտական գործունեության բնագավառը.

311001-«Գյուղատնտեսական մեքենաներ և սարքավորումներ» մասնագիտությունն առնչվում է գիտության (տեխնիկայի, տեխնոլոգիաների, կառավարման և այլն) այն բնագավառին, որը ներառում է մարդկային գործունեության եղանակների, միջոցների և մեթոդների այն ամբողջությունը, որն ուղղված է .

Գյուղատնտեսական արտադրության «մեքենաների համակարգի» մշակմանը, կատարելագործելու և մշակելու նորագույն մեքենաների կառուցվածքներ և տեխնոլոգիական գործընթացներ, էներգախնայող և տեխնոլոգիաներ-դաշտավարության, անասնապահության և այդ բնագավառի մթերքների պահպանության և վերամշակման համար, մշակելու և կատարելագործելու գյուղատնտեսական տեխնիկայի նորոգման, տեխնիկական սպասարկման, ախտորոշման, ինչպես նաև մեքենափորձարկման կայանների գործունեության սպասքներ և սարքավորումներ, գյուղատնտեսության էլեկտրիֆիկացման և ավտոմատացման մասնագետների հետ համատեղ մշակելու այդ բնագավառին առնչվող էլեկտրասարքավորումներ, էներգետիկական տեղակայանքներ և գյուղատնտեսական ու կենցաղային նախատեսվածության ավտոմատ համակարգեր և տեղակայանքներ, մշակելու էներգախնայող տեխնոլոգիաներ, մասնակցելուն էլեկտրա, ջերմա և գազամատակարարման համակարգերի մշակմանը, մշակելու և կատարելագործելու գյուղատնտեսական տեխնիկայի մեքենաշինությանն առնչվող ձուլման արտադրամասի, եռակցման, ներկման գործընթացների տեխնոլոգիաներ և տեխնիկական միջոցներ, մշակելու կոնստրուկտորա-տեխնիկական փաստաթղթեր, լուծելու գիտագործնական խնդիրներ:

1.3.2. Մասնագիտական գործունեության օբյեկտները

Գիտահետազոտական գործունեություն:

Շրջանավարտը կարող է հարմարվել պրոֆեսիոնալ գործունեության հետևյալ տեսակներին.

- աշխատելու գյուղատնտեսական և տրակտորաշինական գործարաններում, նախագծային, գիտական և ուսումնական հաստատություններում, մասնագիտությամբ հարակից ճյուղերի մեքենաշինական և սարքաշինական ձեռնարկություններում:

1.3.3 Մասնագիտական գործունեության տեսակները.

311001 «Գյուղատնտեսական մեքենաներ և սարքավորումներ» մասնագիտությամբ Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրը սույն պետական կրթական չափորոշիչով սահմանված հիմնարար և մասնագիտական պատրաստությամբ համապատասխան կարող է կատարել մասնագիտական գործունեության հետևյալ տեսակները`

- արդյունավետ շահագործել մեքենաշինության տեխնիկական միջոցները` ապահովելով տեխնոլոգիական գործընթացների կատարման օպտիմալ ռեժիմներ և հնարքներ, արտադրելու միջազգային ստանդարտներին համապատասխան գյուղատնտեսական տեխնիկա և անհրաժեշտ սարքավորումներ,

- արդյունավետ կազմակերպել գյուղատնտեսական տեխնիկայի բարձրորակ նորոգում և նպաստել տեխնիկական սպասարկման իրականացմանը,

- անհրաժեշտ մասնագիտական հմտությամբ կատարել մեքենաշինության տեխնիկական միջոցների և ընդհանուր համակարգի կառուցվածքային և շահագործական վերլուծություն,

- իրականացնելու կատարելագործվող և նոր մշակվող տեխնիկական միջոցների լիարժեք տեխնոլոգիական փորձարկումներ,

- մեքենաշինության տեխնիկական միջոցների շահագործման բարձր արդյունավետություն ապահովելու նպատակով ներդնել ավտոմատ կառավարման համակարգեր,

- անհրաժեշտ խորությամբ տիրապետել տեխնիկական միջոցների ճարտարագիտական նախագծման հիմունքներին և կատարմանը,

- մշակել և աշխատել տեխնիկական փաստաթղթերի հետ,

- ամենօրյա գործունեության ընթացքում իրագործել մարդու կենսագործունեության անվտանգության ու շրջակա միջավայրի պահպանությանը վերաբերվող միջոցառումներ,

- մշակել ու իրականացնել աշխատանքի ու արտադրության կազմակերպան ժամանակակից մեթոդներ` բիզնեսի, մենեջմենտի, մարքեթինգի հիմնական սկզբունքները:

1.3.4 Մասնագիտական գործունեության ընդհանրական խնդիրները.

311001 «Գյուղատնտեսական մեքենաներ և սարքավորումներ» մասնագիտությամբ տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրը կախված մասնագիտական գործունեության տեսակից պետք է պատրաստ լինի լուծելու հետևյալ մասնագիտական խնդիրները.

ա) մասնագիտական գործունեությունը

- արյունավետ կազմակերպել մեքենաշինական, գյուղատնտեսական տեխնիկական միջոցների, սարքավորումների և ավտոմատ համակարգերի շահագործումը,

- կազմակերպելու և իրականացնելու նախագծակոնստրուկտորական` մեքենաների նախագծման համար անհրաժեշտ հետազոտությունները և մեքենաների գործարանային նմուշների փորձարկումները ըստ թեմայի առանձին փուլերի, համաձայն հաստատված մեթոդիկաների,

բ) փորձարարական- հետազոտական

- մասնակցելու գիտափորձերի կատարմանը,

- դիտարկումների և չափումների իրականացում, նրանց նկարագրության և եզրակացությունների ձևակերպման կազմակերպումը,

գ) կազմակերպա-կառավարական

- ընդհանուր տեսական, տեխնիկական և մասնագիտական առարկաներին անհրաժեշտ խորությամբ տիրապետելով, լուծելու արտադրության կազմակերպման համար անհրաժեշտ խնդիրներ,

- շրջանավարտը պարտավոր է տիրապետի ճյուղի էկոնոմիկայի, տեխնիկական միջոցների արտադրության կազմակերպման և կառավարման հիմունքներին, կենսագործունեության անվտանգության և շրջակա միջավայրի պահպանության, իրավագիտության հարցերին:

1.3.5 Որակավորման պահանջները.

Մասնագիտական խնդիրները լուծելու նպատակով տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրը կատարում է հետևյալ գործառնությունները՝

1. Նախագծային,
2. Արտադրական տեխնոլոգիական,
3. Կազմակերպչական ղեկավարական,
4. Գիտահետազոտական:

- Մասնակցում է գյուղատնտեսական մեքենաշինության մասնագիտական խնդիրների առաջադրման, ծրագրերի կազմմանը և լուծմանն ուղղված աշխատանքների բոլոր փուլերին,

- Կազմակերպում է նյութերի, միջոցների, սարքավորման, տեխնոլոգիական գործընթացների արդյունավետ օգտագործման գործառնություններ,

- մասնակցում է մեքենաշինությանը վերաբերող գիտահետազոտական աշխատանքների կազմակերպման, իրականացման և արդյունքների մշակման բոլոր փուլերին,

- ուսումնասիրում է մեքենաշինությանն առնչվող մասնագիտական գրականությունը և գիտատեխնիկական ինֆորմացիան, ծանոթանում է բնագավառի գիտատեխնիկական նորույթներին և նվաճումներին,

- օգտվում է մեքենաշինության ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաներից, տվյալների բազաներից, փորձագիտական համակարգերից և կիրառական ծրագրերի փաթեթներից,

- կազմակերպում է իր ենթակայության ստորաբաժանման աշխատանքը: Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրը պետք է ծանոթ լինի՝

- իր մասնագիտական գործունեության բնագավառին առնչվող իրավական ակտերին, որոշումներին, կարգադրություններին, մեթոդական և նորմատիվային նյութերին,

- գործող չափորոշիչներին, բնագավառի սարքավորման, ինֆորմատիկայի միջոցների տեխնիկատնտեսական ցուցանիշներին, տեխնոլոգիաներին, դրանց շահագործման կարգացույցներին,

- գիտահետազոտական աշխատանքների իրականացման արդյունքով ստացված տվյալների ներկայացման հաշվետվությունների և տեխնիկական փաստաթղթերի կազմման եղանակներին,

- աշխատանքային օրենսդրության հիմունքներին, աշխատանքի պաշտպանության նորմերին և կանոններին:

1.3.6 Մասնագիտական հարմարման հնարավորությունը.

Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրը կարող է հարմարվել հարակից մասնագիտական գործունեության հետևյալ տեսակներին՝

1. Արտադրա-տեխնոլոգիական-ֆերմերային և գյուղացիական տնտեսությունների մեքենայացման, էլեկտրաֆիկացիայի և մթերքների վերամշակման արտադրությունում;

2. Կազմակերպա-կառավարման-հարակից նախարարությունների արտադրական վարչություններում:

1.4 Շրջանավարտի կրթությունը շարունակելու հնարավորությունը.

311001 «Գյուղատնտեսական մեքենաներ և սարքավորումներ» մասնագիտությամբ բարձրագույն մասնագիտական կրթության հիմնական կրթական ծրագիրը յուրացրած տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրը պատրաստ է կրթությունը շարունակելու՝

- կրճատված ժամկետներում ստանալու բակալավրի որակավորման աստիճան 2-րդ մասնագիտության գծով,
- մագիստրատուրայում ստանալու ճարտարագետ-մագիստրոսի որակավորման աստիճան,
- ասպիրանտուրայում (միայն դիպլոմավորված մասնագետի կամ մագիստրոսի հիմնական կրթական ծրագիրը յուրացնելուց հետո)՝ ստանալու գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան:

2. ԴԻՍՈՐԴԻ ՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿԱԿԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՅԱՆՋՆԵՐԸ

2.1. Դիսորդի նախորդող կրթական մակարդակը՝ միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթություն կամ միջին մասնագիտական կրթություն:

2.2. Դիսորդը պետք է ունենա՝

պետական նմուշի վկայական միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության, կամ միջին մասնագիտական կրթության, կամ նախնական մասնագիտական կրթության մասին, որում կա գրառում դիսորդի միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթություն ստանալու մասին, կամ բարձրագույն մասնագիտական կրթության մասին:

3. 311001 «Գյուղատնտեսական մեքենաներ և սարքավորումներ»

ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՏԵԽՆԻԿԱՅԻ և տեխնոլոգիայի-բակալավրի ՊԱՏՐԱՍՏԱԿԻՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ԸՆԴՅԱՆՈՒՐ ՊԱՅԱՆՋՆԵՐԸ

3.1. Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագիրը մշակվում է սույն պետական կրթական չափորոշիչով և ներառում է՝ մասնագիտության ուսումնական դասընթացների և պրակտիկաների ծրագրերը:

3.2. Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի-բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրի բովանդակության պարտադիր նվազագույնի իրականացման պայմաններին և ուսումնառության ժամկետներին ներկայացվող պահանջները կանոնակարգվում են սույն պետական՝ կրթական չափորոշիչով:

3.3. Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագիրը ձևավորվում է հանրապետական, բուհական, ուսանողի կողմից ընտրովի և ֆակուլտատիվ բաղադրիչների դասընթացներից:

Ուսանողի կողմից ընտրովի դասընթացները յուրաքանչյուր կրթաբլոկում բովանդակորեն պետք է լրացնեն հանրապետական բաղադրիչում նշված դասընթացները:

3.4. Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագիրը պետք է նախատեսի հետևյալ կրթաբլոկներում ընդգրկված դասընթացների ուսումնասիրումը.

- ընդհանուր հումանիտար և սոցիալ տնտեսական՝ ՀՍ
- ընդհանուր մաթեմատիկական և բնագիտական՝ ԸԲ,
- ընդհանուր մասնագիտական՝ ԸՄԴ,
- հատուկ մասնագիտական՝ ՄԴ,
- ֆակուլտատիվ՝ Ֆ,
- ինչպես նաև եզրափակիչ պետական որակավորումը:

3.5 Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի պատրաստման հիմնական

կրթական ծրագրի բուհական բաղադրիչի բովանդակությունը պետք է ապահովի շրջանավարտի պատրաստությունը սույն պետական կրթական չափորոշիչով սահմանված որակավորման բնութագրի համաձայն:

Բուհական բաղադրիչում ընդգրկված դասընթացները երաշխավորական բնույթ են կրում:

**4. 311001 «Գյուղատնտեսական մեքենաներ և սարքավորումներ»
ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՄԲ ՏԵԽՆԻԿԱՅԻ և ԵՖԻԿԱՆՈՒԹՅԱՅԻ ԲԱԿԱԼԱՎՐԻ
ՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅԱՆ ՊԱՐՏԱԴԻՐ
ՆՎԱԶԱԳՈՒՅՆԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՅԱՆՋՆԵՐԸ**

Դասընթացների անվանումը և նրանց հիմնական բաժինները

Ընդհանուր հումանիտար և սոցիալ-տնտեսագիտական դասընթացների կրթաբլոկ;

Հանրապետական բաղադրիչ

1. Ֆիզիկական կուլտուրա - 136 ժամ,

Ֆիզիկական կուլտուրան ուսանողների ընդհանուր կուլտուրական և մասնագիտական պատրաստվածության գործընթացում: Նրա սոցիալ կենսաբանական հիմքերը: Ֆիզիկական կուլտուրան և սպորտը որպես հասարակական երևույթներ:

Հայաստանի հանրապետության օրենսդրությունը ֆիզիկական կուլտուրայի մասին: Անհատի ֆիզիկական կուլտուրան:

Ուսանողի առողջ կենսակերպի հիմքերը: Աշխատունակության օպտիմալացման նպատակով ֆիզիկական կուլտուրայի միջոցների օգտագործման առանձնահատկությունները:

Ընդհանուր ֆիզիկական և հատուկ պատրաստությունը ֆիզիկական դաստիարակության համակարգում:

ՄՊՈՐՏ. Սպորտի կամ ֆիզիկական վարժությունների համակարգի անհատական ընտրություն:

Ուսանողների մասնագիտական կիրառական ֆիզիկական պատրաստություն: Ինքնուրույն պարապմունքների մեթոդիկայի հիմունքները և սեփական օրգանիզմների վիճակի ինքնավերահսկումը:

2. Հայ ժողովրդի պատմություն - 120 ժամ, 4 կրեդիտ

Պատմական գիտության էությունը, մեթոդները: Առարկայի պարբերացումը, ուսումնասիրության մեթոդները: Հայ ժողովրդի ծագումը և կազմավորումը:

Հին հայկական պետության կազմավորման ու զարգացման փուլերը: Արարատյան թագավորության կազմավորումը և անկումը /9-6-րդ դդ.մ.թ.ա./: Երվանդունիների / Հայկազյան/ համահայկական պետությունը: Արտաշեսյան արքայատոհմի հաստատումը և Արտաշես 1-ին քաղաքական գործիչը: Տիգրան Մեծ: Արտաշեսյան արքայատոհմի անկումը և Արշակունիների արքայատոհմի հաստատումը: Հին հայկական մշակույթը: Արշակունիների անկումը, Հայաստանի բաժանումները: Քրիստոնեության ընդունման ու հայոց գրերի գյուտը որպես ազգի գոյապահպանության կռվանքներ:

Հայ ժողովրդի պայքարը հանուն անկախության վերականգման 5-9-րդ դարերում: Բագրատունիների թագավորության հիմնումը, ամրապնդումը, վերելքը և անկումը: Սելջուկ-թուրքերի արշավանքները և Ջաքարյանների իշխանությունը: Կիլիկիայի Հայկական պետությունը /11-14-րդ դդ./: Հայ ազատագրական շարժումները 16-18-րդ դդ.: Հայաստանի 1-ին և 2-րդ. բաժանումները Պարսկաստա-

նի և Թուրքիայի միջև: Ազատագրական պատերազմներն Արցախում և Սյունիքում 1720-ական թվ. և դրանց վախճանը: Հայաստանի ազատագրության ծրագրերը: Հայկական մշակույթը 15-18-րդ դարերում:

Հայաստանը 19-րդ դ.առաջին կեսին: Ռուս-պարսկական պատերազմները և Արևելյան Հայաստանի նվաճումը Ռուսաստանի կողմից: Ռուս-թուրքական պատերազմները և Հայաստանը:

Հայ ժողովրդի սոցիալ-տնտեսական ու քաղաքական դրությունը 19-րդ դարի երկրորդ կեսին: 1877-1878թթ. ռուս-թուրքական պատերազմը և Հայկական հարցի միջազգայնացումը: Հայ քաղաքական կուսակցությունների ձևավորումը: Արևմտահայերի զանգվածային կոտորածները 1895-1896 թթ.:

Հայ ժողովուրդը առաջին աշխարհամարտի տարիներին: հայոց ցեղասպանության թուրքական ծրագիրն ու իրագործման փուլերը: Մեծ եղեռնը: 1917թ. փետրվարյան, հոկտեմբերյան հեղափոխությունները և Հայաստանը:

Հայաստանի առաջին հանրապետությունը /1918-1920թթ./: Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական, հասարակական-քաղաքական և մշակութային կյանքը: Սևրի պայմանագիրը: Թուրք-հայկական պատերազմը: Հանրապետության անկումը:

Հայաստանի խորհրդային հանրապետությունը 1920-1940թթ.: Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական, հասարակական, քաղաքական կյանքը:

Հայ ժողովուրդը երկրորդ աշխարհամարտի տարիներին: Հայ ժողովրդի մասնակցությունը պատերազմին: Պատերազմի ավարտը: Հայկական հարցը Պոտսդամի կոնֆերանսում: Հայաստանի խորհրդային հանրապետությունը 1945-1991թթ.: Երկրի տնտեսության վերականգնումը: Հայաստանը խրուլչովյան բարենորոգումների, բրեժնեվյան հասարակական-քաղաքական կյանքի լճացման և գործչովյան վերակառուցման քաղաքականության տարիներին:

Հայաստանի Հանրապետությունը 1991-2003թթ.: ԽՍՀՄ փլուզումը: Հայաստանի երրորդ հանրապետության հռչակումը: Հողի սեփականաշնորհումն ու ձեռնարկությունների ապապետականացումը: Անցումը շուկայական հարաբերությունների: Արցախյան հիմնահարցը: Հայրենիք սփյուռք կապերը: Հայկական մշակույթը:

3.Հայոց լեզու և հայ գրականություն - 120 ժամ, 4 կրեդիտ

Լեզվի հիմնական գործառնությունները. լեզուն որպես մարդկային մտածողության արտահայտման ու մտքերի ձևավորման միջոց, որպես հաղորդակցության միջոց, որպես մշակութային արժեքների ստեղծման, պահպանման ու կուտակման միջոց, որպես հասարակական-քաղաքական միտումների կրող:

Աշխարհի լեզուները և լեզվաընտանիքները, հայոց լեզվի տեղը հնդեվրոպական լեզվաընտանիքում:

Հայոց լեզվի զարգացման պատմական շրջանները /գրաբար, միջին հայերեն, ժամանակակից հայոց լեզու՝ արևելահայ և արևմտահայ գրական լեզուներ/: Հայոց գիրը և գրչությունը: Մեսրոպյան այբուբենի ստեղծման համազգային պատմական նշանակությունը:

Ուղղագրության, կետադրության և ուղղափոխության ժամանակակից համակարգերը որպես գրավոր և բանավոր խոսքի կարևորագույն չափանիշներ:

Խոսքի կուլտուրայի հիմքերն ու բաղկացուցիչները. ոճաբանություն և ճարտասանական արվեստի հիմունքները:

Ժամանակակից հայերենում ոճի հիմնական տեսակների բնութագրումը. գործառական, իրադրական և անհատական ոճեր:

Գործառական ոճեր:

Առօրյա խոսակցական ոճի ընդհանուր բնութագիրը: Գրական լեզվի ներկայիճակի և նրա հետագա զարգացման ընթացքի առումով առօրյա խոսակցական ոճի ազդեցության դրական և բացասական միտումները: Ժամանակակից հայոց գրական լեզվի անադարտության պահպանման հիմնական խնդիրները: Գիտա-

կան ոճի ընդհանուր բնութագիրը: Գիտական և կրթական-ուսումնական ոլորտների գործունեության լեզվական-խոսքային չափանիշները:

Վարչագործարարական ոճի ընդհանուր բնութագիրը: Վարչատնտեսական, օրենսդիր, օրինաստեղծ և պետական կառավարման, ինչպես նաև քաղաքական, միջազգային, դիվանագիտական ոլորտներում կիրառվող լեզվական-խոսքային չափանիշների առանձնահատկությունները: Այդ ոլորտներին վերաբերող փաստաթղթերի կազմման և դրանց համակարգման հիմնական սկզբունքները: Գովազդային տեքստերի ձևավորման և դրանց մատուցման հիմնական եղանակները:

Հրապարակախոսական ոճի ընդհանուր բնութագիրը: Հուզական-հոգեբանական ներգործության և փաստարկվածության ու տրամաբանականության մոտեցումների համադրումը որպես այդ ոճի գործառության հիմնական սկզբունք:

Գեղարվեստական ոճի ընդհանուր բնութագիրը: Այդ ոճի հիմնական չափանիշների /գրական լեզվի մաքրությունն ու կատարելությունը, գեղագիտականությունը/ պարզաբանումը հայ և համաշխարհային գրական մեծագույն արժեքների օրինակով:

Ճարտասանական արվեստի պատմության և հիմնական սկզբունքների համառոտ ակնարկ:

Ճարտասանական արվեստի կազմախոսական-բնախոսական հիմքերը. ձայնի դրվածքը, շնչառության տեխնիկան, հնչյունի ձևավորման և արտաբերման տեխնիկան ու կուլտուրան: Խոսքի կազմակերպման հոգեբանական, հուզական և տրամաբանական մեխանիզմները:

4. Ռուսաց լեզու և խոսքի մշակույթ - 120 ժամ, 4 կրեդիտ

Գյուղատնտեսության համար մասնագետներ պատրաստելու խնդիրները որոշարկում են «Ռուսաց լեզու» դասընթացի հաղորդակցական և պրակտիկ բնույթը. անհատական խոսքի և երկխոսության, ընթերցելու և գրելու, ընկալման և խոսակցական ունակությունների ձևավորումը և զարգացումը:

Գործառական-իմաստաբանական հիմքի վրա խմբավորված քերականական գիտելիքների ուսուցումը դիդակտիկ սկզբունքների և ուսումնական նյութի բաշխվածության հաշվառմամբ:

Նվազագույնի հասցված բառային-քերականական նյութի մատուցումը որպես խոսքի կուլտուրայի կատարելագործման, խոսակցական սխալների կանխատեսման և դրանց վերացման լեզվական հիմք:

Ուսուցանվող լեզվի երկրի մշակույթը և ավանդույթները:

Խոսքի բարեկանոնության /կանոնավարության/ տարբեր միջոցների կիրառումը որոշակի իրավիճակներում:

Խոսելու ունակությունը. անհատական խոսքի և երկխոսության կազմակերպումը օգտագործվող պարզ բառային-քերականական միջոցների կիրառմամբ:

Հրապարակային խոսքի հիմունքները /բանավոր հաղորդում, զեկույց և այլն/:

Խոսքի ընկալումը. անհատական խոսքի և երկխոսության ըմբռնումը կենցաղային և մասնագիտական հաղորդակցման ոլորտներում:

Ընթերցանություն. տեքստերի տեսակները, ոչ բարդ տեքստեր և մասնագիտական ուղղվածության տեքստեր:

Գրավոր խոսքի ունակություն. համառոտագրում, ռեֆերատ, հաղորդում, դրույթներ:

Վարչագործարարական ոճ /դիմում, ստացական, արձանագրություն, տեղեկանք և այլն/:

5. Օտար լեզու - 240 ժամ, 8 կրեդիտ

Հնչյունների արտասանության, ինտոնացիայի, շեշտադրական համակարգի և ուսուցանվող լեզվում խոսքի ռիթմի յուրահատկությունը, տառադարձության

ընթերցանությունը:

Ընդհանուր և տերմինաբանական բնույթի 2000 ուսուցողական բառային միավորով բառապաշարի նվազագույն:

Ըստ կիրառման բնագավառի /կենցաղային, տերմինաբանական, ընդհանուր գիտական, պաշտոնական և այլն/ հասկացություն բառապաշարների տարբերակման մասին:

Հասկացություն բառակազմական հիմնական միջոցների մասին:

Հասկացություն ազատ և կայուն բառակապակցությունների, դարձվածաբանական միավորների մասին:

Գրավոր և բանավոր հաղորդակցության ժամանակ առանց իմաստի աղճատման ընդհանուր բնույթի հաղորդակցումն ապահովող քերականական երևույթներ:

Ուսումնասիրվող լեզվի երկրների մշակույթն ու սովորույթները:

Բանավոր խոսքը: Պաշտոնական և ոչ պաշտոնական շփման ընդհանուր հաղորդակցական իրադրություններում առավել չափով օգտագործվող և հարաբերականորեն պարզ բառային-քերականական միջոցների օգտագործումը երկխոսության մեջ և անհատական խոսքում: Հրապարակային խոսքի հիմունքները /բանավոր հաղորդում, զեկույց/:

Ունկնդրում: Կենցաղային և մասնագիտական հաղորդակցման բնագավառներում երկխոսության և անհատական խոսքի ըմբռնումը:

Ընթերցանություն: Տեքստերի տեսակները. ոչ բարդ գործնական բնույթի և լայն մասնագիտական ուղղվածության տեքստեր:

Գրավոր խոսքը: Խոսքային ստեղծագործությունների տեսակները. կենսագրություն, փոքր զեկույցներ, անձնական նամակ, գործնական նամակ, ռեֆերատ:

6. Մշակութաբանություն – 60 ժամ, 2 կրեդիտ

Մշակութաբանություն և մշակույթի պատմություն: Մշակութաբանական տեսություններ: Մշակույթի կառուցվածք և գործառույթներ: Հոգևոր մշակույթը և նրա տարրերը: Մշակութային ժառանգորդում, նորարարություն, ավանդապահություն: Ջանգվածային և էլիտար մշակույթ: Արևելք-արևմուտք մշակութային առնչություններ: Մշակույթ և քաղաքակրթություն:

Նախնադարի մշակույթ և դիցաբանական աշխարհայացք: Արվեստի տեսակների առաջացումը:

Հին Աշխարհի մշակույթը. Միջագետք, Հնդկաստան, Չինաստան, Եգիպտոս, Հայաստան: Կրոնա- դիցաբանական, կրոնա-փիլիսոփայական համակարգեր և արվեստ:

Անտիկ աշխարհի մշակույթը. Հունաստան, Հռոմ: Կրոնա-դիցաբանական հավատալիքներ և արվեստ:

Միջնադարյան մշակույթ և գեղարվեստական ոճեր: Վերածննդի մշակույթ: Հումանիզմ և արվեստ: Մշակույթը 17-20-րդ դարերում: Դարաշրջաններ և գեղարվեստական ուղղություններ:

«Մշակութաբանություն» առարկայի դասընթացը նպատակ է հետապնդում ուսանողության մշակութաբանական զգացողության դաստիարակության գործում, ձևավորում նրանց մեջ մի նոր գիտակցություն, առանց որի անհնար է մարդկային կյանքը, մարդու գործունեությունը մշակույթից դուրս:

7. Քաղաքագիտություն - 90 ժամ, 3 կրեդիտ

Քաղաքագիտության օբյեկտը և առարկան, մեթոդները և գործառույթությունները: Քաղաքագիտության և այլ հասարակագիտական առարկաների փոխհարաբերությունները: Քաղաքական ուսմունքների զարգացման հիմնական փուլերը /Անտիկ աշխարհ, միջնադար, Նոր և Նորագույն շրջան/: Հայ քաղաքական մտքի ավանդույթները, արմատները սոցիոմշակութային հիմքերը: Արդի քաղաքագիտական դպրոցները:

Քաղաքականություն և քաղաքական իշխանություն: Քաղաքական իշխանության իրականացման մեխանիզմները, արդյունավետությունը և լեգիտիմությունը: Քաղաքական համակարգ: Քաղաքական ռեժիմ /վարչակարգ/: Դեմոկրատիայի ժամանակակից տեսություններն ու մոդելները: Պետություն, գործառությունները, ձևերը: Պետական իշխանության մարմինները: Հայաստանում: Իրական և սոցիալական պետություն: Խորհրդարան և խորհրդարականություն: Կառավարման նախագահական, կիսանախագահական և խորհրդարական ձևերի համեմատական վերլուծությունը:

Քաղաքական իշխանության սոցիալական սուբյեկտները: Շահերի խմբեր, քաղաքական լիդերություն և քաղաքական լիդերներ, էլիտա: Ընտրություններ և ընտրական համակարգեր: ՀՀ ընտրական համակարգը: Քաղաքական կուսակցություններ և կուսակցական համակարգեր: Բազմակուսակցական համակարգի կայացումը Հայաստանում:

Քաղաքական գործընթացներ: Քաղաքական արդիականացում: Քաղաքական արդիականացման առանձնահատկությունները ՀՀ: Քաղաքական կոնֆլիկտներ և դրանց լուծման ուղիները: Քաղաքական տեխնոլոգիաներ:

Համաշխարհային քաղաքական գործընթացներ և միջազգային հարաբերություններ: Արդի համաշխարհային հարաբերությունների աշխարհաքաղաքական վերլուծություն: Հայաստանի ազգային շահերը նոր աշխարհաքաղաքական իրավիճակում:

Քաղաքական գլոբալիստիկա. ընդհանուր բնութագիրը, համամարդկային հիմնահարցերի լուծման քաղաքական ուղիները: Քաղաքական կանխատեսում:

8. Իրավագիտություն -120 ժամ, 4 կրեդիտ

Պետությունն ու իրավունքը: Դրանց դերը հասարակության կյանքում: Պետության և իրավունքի ծագումը, էությունը, հատկանիշները, գործառույթները, կառուցվածքը, ձևերը:

Իրավունքի նորմերը և աղբյուրները: Նորմատիվային իրավական ակտերի հասկացությունը, տեսակները: Օրինականության հասկացությունը:

Հայաստանի Հանրապետության իրավունքի համակարգը: Իրավունքի ճյուղերը:

Սահմանադրական իրավունք: Պետության և անհատի փոխհարաբերության հիմքերը: Քաղաքացիների իրավական վիճակի սկզբունքները: Պետական մարմինների համակարգը և տեսակները:

10. Տնտեսագիտության տեսություն -120 ժամ, 4 կրեդիտ

Տնտեսագիտության տեսության հիմունքները: Տնտեսագիտության տեսության առարկան և գործառությունները: Բարիք: Պահանջմունքներ, ռեսուրսներ: Տնտեսական ընտրություն: Տնտեսական հարաբերություններ: Տնտեսական համակարգեր: Տնտեսագիտության տեսության զարգացման հիմնական փուլերը: Տնտեսագիտության տեսության մեթոդները:

Միկրոտնտեսագիտություն: Շուկա, առաջարկ և պահանջարկ: Սպառողական նախընտրություն և սահմանային օգտակարություն: Պահանջարկի գործոնները: Անհատական և շուկայական պահանջարկ: Եկամտի արդյունավետություն: Առաձգականություն: Առաջարկը և նրա գործոնները: Սահմանային արտադրո-

ղականության անկման օրենքը: Մասշտաբի էֆեկտը: Ծախսերի տեսակները:

Ձեռնարկություն: Հասույթը և շահույթը: Ձեռնարկատիրություն: Շահույթի մաքսիմալացման սկզբունքը, կատարյալ մրցակցային ֆիրմայի և ճյուղի առաջարկը: Մրցակցային շուկաների արդյունավետությունը: Մենաշնորհ: Մենաշնորհատիրական մրցակցություն: Օլիգոպոլիա: Հակամենաշնորհային կարգավորում: Արտադրության գործոնների նկատմամբ պահանջարկը:

Աշխատանքի շուկա: Աշխատանքի առաջարկը ու պահանջարկը: Աշխատավարձ և զբաղվածություն: Կապիտալի շուկա: Տոկոսադրույք և ինվեստիցիա: Հողի շուկա: Ռենտա: Ընդհանուր հավասարակշռություն և բարեկեցություն: Եկամուտների բաշխում: Անհավասարություն: Արտաքին էֆեկտներ և հասարակական բարիքներ: Պետության դերը:

Տնտեսագիտության տեսության հիմունքները: Տնտեսագիտության տեսության առարկան և գործառությունները: Բարիք: Պահանջմունքներ, ռեսուրսներ: Տնտեսական ընտրություն: Տնտեսական հարաբերություններ: Տնտեսական համակարգեր: Տնտեսագիտության տեսության զարգացման հիմնական փուլերը: Տնտեսագիտության տեսության մեթոդները:

Միկրոտնտեսագիտություն: Շուկա, առաջարկ և պահանջարկ: Սպառողական նախընտրություն և սահմանային օգտակարություն: Պահանջարկի գործոնները: Անհատական և շուկայական պահանջարկ: Եկամտի արդյունավետություն: Առաձգականություն: Առաջարկը և նրա գործոնները: Սահմանային արտադրողականության անկման օրենքը: Մասշտաբի էֆեկտը: Ծախսերի տեսակները:

Ձեռնարկություն: Հասույթը և շահույթը: Ձեռնարկատիրություն: Շահույթի մաքսիմալացման սկզբունքը, կատարյալ մրցակցային ֆիրմայի և ճյուղի առաջարկը: Մրցակցային շուկաների արդյունավետությունը: Մենաշնորհ: Մենաշնորհատիրական մրցակցություն: Օլիգոպոլիա: Հակամենաշնորհային կարգավորում: Արտադրության գործոնների նկատմամբ պահանջարկը:

Աշխատանքի շուկա: Աշխատանքի առաջարկը ու պահանջարկը: Աշխատավարձ և զբաղվածություն: Կապիտալի շուկա: Տոկոսադրույք և ինվեստիցիա: Հողի շուկա: Ռենտա: Ընդհանուր հավասարակշռություն և բարեկեցություն: Եկամուտների բաշխում: Անհավասարություն: Արտաքին էֆեկտներ և հասարակական բարիքներ: Պետության դերը:

Մակրոտնտեսագիտություն: Ազգային տնտեսությունը որպես ամբողջություն: ՀՆԱ-ն և նրա չափման եղանակները: Ազգային եկամուտ: Տնօրինվող անձնական եկամուտ: Գների ինդեքսները: Գործազրկությունը և նրա ձևերը: Ինֆլացիան և նրա տեսակները: Տնտեսական պարբերաշրջանները: Մակրոտնտեսական հավասարակշռություն: Ամբողջական առաջարկ և ամբողջական պահանջարկ: Կայունացման քաղաքականություն: Հավասարակշռությունը ապրանքային շուկայում:

Սպառում և խնայողություն: Ինվեստիցիա: Պետական ծախսեր և հարկեր: Մուլտիպլիկատորի էֆեկտը; Հարկաբյուջետային քաղաքականություն:

Փողը և նրա ֆունկցիաները: Հավասարակշռությունը փողի շուկայում: Փողային մուլտիպլիկատորը: Բանկային համակարգ: Դրամավարկային քաղաքականություն: Տնտեսական աճ և զարգացում: Միջազգային տնտեսական հարաբերություններ: Արտաքին առևտուր և արտաքին քաղաքականություն: Վճարային հաշվեկշիռ: Տարադրամի կուրսը:

Անցման շրջանի առանձնահատկությունները Հայաստանում: Սոցիալական ոլորտի վերափոխումները: Տնտեսության կառուցվածքային տեղաշարժերը: Բաց էկոնոմիկայի ձևավորումը:

Բուհական բաղադրիչ

11. Մեքենաշինության էկոնոմիկա - 90 ժամ, 3 կրեդիտ

Ազրարային ոլորտում տնտեսական օրենքների գործելու մեխանիզմը, առարկայի խնդիրները և ուսումնական մեթոդները, դերը ճարտարագետ մաս-

նագետներ պատրաստելու գործում:

Գյուղատնտեսության ռեսուրսօգտագործման էկոնոմիկան: Հողային ֆոնդը և նրա օգտագործման տնտեսական արդյունավետությունը:

Գյուղատնտեսական արտադրական կապիտալը/հիմնական շրջանառու ֆոնդեր/: Նրանց կազմի, կառուցվածքի, վիճակի ապահովման տնտեսագիտական գնահատումը, հաշվառումը, օգտագործման արդյունավետությունը:

Կապիտալ ներդրումները և նրանց ներդրման, ռիսկի արդարացվածության տնտեսագիտական հիմնավորումը, ցուցանիշները:

Գյուղատնտեսության նյութատեխնիկական բազան: Տեխնիկական պարկը, էներգետիկական, նորացման բազան, ջրային պաշարները, անասնազխաքանակը, բազմամյա տնկարքները և այլն: Դրանց պահանջի և տնտեսական արդյունավետության որոշման մեթոդիկան, ցուցանիշները:

Գյուղատնտեսության ինտենսիվացումը: Գյուղատնտեսության աշխատանքային ռեսուրսները և նրանց օգտագործման տնտեսական արդյունավետությունը:

Գյուղատնտեսական արտադրության տնտեսական արդյունավետությունը և զուտ եկամուտ, շահույթ, շահութաբերություն, աշխատանքի արտադրողականություն, ինքնարժեք:

Արտադրական ուժերի տեղաբաշխում և մասնագիտացում:

12. Մեքենաշինական արտադրության կազմակերպում - 90 ժամ, 3 կրեդիտ

Արտադրության կազմակերպման կատեգորիաների համակարգը, հիմնական տարրերը և սկզբունքները, արտադրական համակարգը և դրանց տեսակները: Արտադրական ցիկլը և դրա տևողությունը, արտադրության կազմակերպման ձևերը, արտադրության համակենտրոնացումը, արտադրության կոմբինացումը և կոոպերացումը, արտադրության կազմակերպման մեթոդները և դրանց հիմնավորումը: Արտադրության կազմակերպման տիպերը՝ հատային, սերիական /խմբակային/, զանգվածային, դրանց առանձնահատկությունները և մեթոդները: Արտադրության կազմակերպման մակարդակի գնահատումը և վերլուծությունը: Արտադրական կազմակերպման պլանավորումը ձեռնարկություններում, արտադրական պլանավորման էությունը, գործառույթները և խնդիրները:

Կառավարման էությունը, մեթոդաբանությունը, անհրաժեշտությունը: Կազմակերպությունների ձևերը: Կազմակերպությունների արտաքին և ներքին միջավայրերի բնութագրումը:

13. Մեքենաշինական կազմակերպությունների կառավարում - 90 ժամ, 3 կրեդիտ

Կառավարման գործընթացը և գործառույթները: Կառավարման մեթոդները: Հանրային կառավարման էությունը և գործառույթները: Տարածքային կառավարումը և տեղական ինքնակառավարման համակարգը:

Խմբերի կառավարումը: Իշխանությունը և առաջնորդումը: Կոնֆլիկտների, փոփոխությունների և սթրեսի կառավարումը:

Անձնակազմի կառավարումը:

Ագրոպարենային համակարգի կառավարումը և զարգացման փուլերը: Կառավարման արդյունավետությունը և դրա բարձրացման հիմնական ուղիները:

14. Մաթեմատիկական վիճակագրության հիմունքները և հետազոտության մեթոդիկա -60 ժամ, 2 կրեդիտ

Դասընթացի հիմնական թեմաներն են՝ Հավանականությունների դասական, երկրաչափական, վիճակագրական սահմանումները: Գումարման, բազմապատկման թեորեմները: Լրիվ հավանականությունների, հիպոթեզների հավանականությունների, Բեռնուլիի, Լապլասի լոկալ և ինտեգրալ բանաձևերը: Հարաբերական հաճախության նրա հավանականությունից շեղման հավանականությունը: Դիսկրետ պատահական մեծության բինոմական, Պուասոնի, երկրա-

չափական բաշխման օրենքները: Մաթեմատիկական սպասումի, դիսպերսիայի և հատկությունները ինչպես դիսկրետ այնպես էլ անընդհատ պատահական մեծությունների համար: Չեբիշևի և Բեռնուլիի բանաձևերը: Բաշխման և խտության ֆունկցիաները և նրանց հատկությունները: Նորմալ, ցուցչային և հավասարաչափ բաշխման ֆունկցիաները: Երկչափ պատահական մեծության թվային բնութագրիչները: Մաթեմատիկական վիճակագրության թվային բնութագրիչները, վստահելի հավանականություն և վստահելի միջակայքերի որոշման եղանակները և չափումների գնահատման ճշտությունը:

Գծային ռեգրեսիա երկու և երեք չափանի պատահական մեծությունների համար: Վիճակագրական հիպոթեզներ և նրանց ստուգման եղանակները: Միագործոն դիսպերսիոն վերլուծություն:

Ուսանողի կողմից ընտրովի դասընթացներ

Ընդհանուր մաթեմատիկական և բնագիտական դասընթացների կրթաբլոկ

Հանրապետական բաղադրիչ

1. Բարձրագույն մաթեմատիկա - 360 ժամ, 12 կրեդիտ

Անալիտիկ երկրաչափություն: Ուղիղ գիծը հարթության վրա: Երկրորդ կարգի կորեր: Կորոդինատների ձևափոխությունը: Հարթությունը և ուղիղ գիծը տարածության մեջ: Երկրորդ կարգի մակերևույթներ: Գծային հանրահաշիվ: Որոշիչներ: Հակադարձ մատրից: Գծային հավասարումների համասեռ և ոչ համասեռ համակարգեր: Կրամերի կանոնը: Գաուսի մեթոդը: Վեկտորական հանրահաշիվ: Մաթեմատիկական անալիզ: Թվային հաջորդականություններ: Ջուզամետ հաջորդականություններ և նրանց հատկությունները: Մեկ փոփոխականի ֆունկցիա: Ֆունկցիայի անընդհատությունը: Անընդհատ ֆունկցիայի հատկությունները: Ֆունկցիայի ածանցյալը: Ֆունկցիայի հետազոտումը դիֆերենցիալ հաշվի մեթոդներով և գրաֆիկի կառուցումը: Մի քանի փոփոխականի ֆունկցիաներ: Նվազագույն քառակուսիների մեթոդը: Կոմպլեքս թվեր: Անորոշ և որոշյալ ինտեգրալներ: Որոշյալ ինտեգրալի կիրառությունները: Անիսկական ինտեգրալներ: Բազմապատիկ և կորագիծ ինտեգրալներ: Նրանց կիրառությունները: Սակերևույթային ինտեգրալներ: Դաշտի տեսության էլեմենտները: Թվային շարքեր: Դրական անդամներով շարքերի զուգամիտության հայտանիշները: Կամայական անդամներով շարքերի զուգամիտությունը: Ֆունկցիոնալ շարքեր: Աստիճանային շարք: Թեյլորի և Մակլորենի շարքեր: Ֆուրյեի շարք: Սովորական դիֆերենցիալ հավասարումներ: Առաջին կարգի համասեռ գծային և դրանց բերվող հավասարումներ: Երկրորդ կարգի գծային համասեռ և ոչ համասեռ հավասարումներ: Հավանականությունների տեսություն:

2. Ֆիզիկա - 240 ժամ, 8 կրեդիտ

Դասական մեխանիկայի հիմունքները:

Շարժման նկարագրման դասական եղանակը: Կիրառման սահմանները:

Դինամիկայի հիմունքները: Ուժերի տեսակներ: Մեխանիկական աշխատանք, հզորություն, էներգիա: Պտտական շարժման դինամիկան:

Հիդրոդինամիկայի հիմունքները:

Մեխանիկական տատանումներ և ալիքներ:

Մոլեկուլյար ֆիզիկայի և թերմոդինամիկայի հիմունքները: Էլեկտրականություն: Էլեկտրաստատիկայի հիմնական օրենքները:

Էլեկտրադինամիկա: Հաստատուն հոսանքի օրենքները: Մագնիսական դաշտ և նրա բնութագրերը: Պոպոխական էլեկտրական հոսանք: Էլեկտրամագնիսական տատանումներ և ալիքներ:

Օպտիկա: Երկրաչափական օպտիկայի հիմունքները: Ալիքային օպտիկա: Քվանտային օպտիկայի հիմունքները: Ատոմի ֆիզիկա: Միջուկային ռեակցիա-

ներ: Ատոմային և միջուկային էներգետիկա:

3. Քիմիա- 90 ժամ, 3 կրեդիտ

Նյութի կառույցը: Ատոմի, մոլեկուլի կառուցվածքը, քիմիական կապ: Քիմիական համակարգեր՝ լուծույթներ, դիսպերս համակարգեր, էլեկտրաքիմիական համակարգեր:

Քիմիական թերմոդինամիկա և կինետիկա՝ քիմիական պրոցեսների էներգետիկան, քիմիական և ֆազային հավասարակշռություններ: Քիմիական ռեակցիայի արագությունը, կատալիտիկ ռեակցիաներ:

Պարբերական համակարգը և բիոգեն էլեմենտների քիմիան, նրանց հատկությունը, ստացումը, կիրառումը:

Անալիտիկ քիմիայի հիմունքները:

Որակական և քանակական անալիզ: Անալիզի ֆիզիկա-քիմիական մեթոդները:

Օրգանական միացությունների քիմիան՝ ածխաջրածիններ, ֆունկցիոնալ խմբերով միացություններ, ճարպեր, ածխաջրեր, սպիտակուցներ, պոլիմերներ: Քիմիական պրակտիկում:

4. Տեսական մեխանիկա -240 ժամ, 8 կրեդիտ

Տեսական մեխանիկան և նրա դերը բնական և տեխնիկական գիտությունների շարքում: Ստատիկա: Ստատիկայի աքսիոմները: Կապեր, դրանց հակազդումները: Կապերի աքսիոմը: Ջուզամետ ուժահամակարգի հավասարակշռության երկրաչափական և անալիտիկ պայմանները: Ուժի մոմենտ կենտրոնի և առանցքի նկատմամբ: Ուժազույգերի տեսություն: Կամայական տարածական ուժահամակարգ: Կամայական տարածական ուժահամակարգի տրված կենտրոն բերման դեպքերը: Կամայական տարածական ուժահամակարգի հավասարակշռությունը: Կամայական հարթ ուժահամակարգի հավասարակշռությունը: Սահքի շփում: Շփման անկյուն և շփման կոն: Գլորման շփում:

Ջուզահեռ ուժերի կենտրոն: Ծանրության կենտրոն: Կետի կինեմատիկա: Շրջման տրման եղանակները: Հետագիծ: Արագության վեկտոր: Արագացման վեկտոր: Շոշափող և նորմալ արագացումներ: Պինդ մարմնի համընթաց շարժում: Պինդ մարմնի պտտական շարժում: Անկյունային արագություն, անկյունային արագացում: Մարմնի կամայական կետի արագությունը և արագացումը պտտական շարժման դեպքում: Պինդ մարմնի հարթ (զուգահեռական) շարժում: Շարժման վերլուծումը բևեռի հետ միասին համընթացի և բևեռի շուրջը պտտականի: Կամայական կետի շարժման օրենքը, հետագիծը և արագությունը:

Կետի բարդ (բացարձակ) շարժում: Կորիոլիսի թեորեմը: Նյութական կետի դինամիկայի հիմնական օրենքները: Նյութական կետի դինամիկայի երկու հիմնական խնդիրները: Նյութական կետի շարժման դիֆերենցիալ հավասարումները: Նյութական կետի հարաբերական շարժման և հարաբերական դադարի հավասարումները: Ոչ ազատ նյութական կետի շարժման դիֆերենցիալ հավասարումները: Նյութական կետի ուղղագիծ տատանումներ: Ուժի իմպուլս: Նյութական կետի շարժման քանակ: Թեորեմ նյութական կետի շարժման քանակի փոփոխման վերաբերյալ: Նյութական կետի շարժման քանակի մոմենտ: Թեորեմ նյութական կետի շարժման քանակի փոփոխման վերաբերյալ: Ուժի աշխատանք և հզորություն: Նյութական կետի կինետիկ էներգիա և թեորեմ դրա փոփոխման վերաբերյալ: Մեխանիկական համակարգ: Արտաքին և ներքին ուժեր: Ներքին ուժերի հատկությունները: Մեխանիկական համակարգի զանգված: Չանգվածների կենտրոն: Մեխանիկական համակարգի իներցիայի մոմենտ: Մեխանիկական համակարգի իներցիայի մոմենտ: Մեխանիկական համակարգի շարժման դիֆերենցիալ հավասարումների համակարգը: Մեխանիկական համակարգի զանգվածների կենտրոնի պահպանման օրենքը: Մեխանիկական համակարգի շարժման քանակ: Թեորեմ մեխանիկական համակարգի շարժման

քանակի փոփոխման վերաբերյալ: Մեխանիկական համակարգի շարժման քանակների գլխավոր մոմենտ: Մեխանիկական համակարգի շարժման քանակների գլխավոր մոմենտի վերաբերյալ թեորեմը և դրա հետևանքները: Մեխանիկական համակարգի կինետիկ էներգիա: Թեորեմ մեխանիկական համակարգի կինետիկ էներգիայի փոփոխման վերաբերյալ: Դալամբերի սկզբունքը: Նյութական կետի իներցիայի ուժ: Դալամբերի սկզբունքը նյութական կետի և մեխանիկական համակարգի համար: Լագրանժի հավասարումները: Մեխանիկական համակարգի ընդհանրացված կորոդինատներ, ընդհանրացված արագություններ և ընդհանրացված ուժեր: Լագրանժի առաջին և երկրորդ սեռի հավասարումները:

5. Ինֆորմատիկա և ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների հիմունքներ -150 ժամ, 5 կրեդիտ

Դասընթացի առարկան, խնդիրները, ինֆորմատիկայի դերը, համակարգիչների տեսական հիմունքները:

Համակարգիչների ստեղծման ու զարգացման փուլերը: Ֆունկցիոնալ սարքերի տրամաբանական ֆունկցիաները, սարքի տրամաբանական սխեման: Տրամաբանական դիզյունկցիա, կոնյունկցիա և բացասում գործողությունները:

Համակարգիչների տեխնիկական ապահովումը, ներքին և արտաքին սարքեր, պրոցեսոր:

-Ինֆորմատիկայի մուտքագրման սարքեր (ստեղնաշար, ուղղորդիչ՝ մկնիկ, ցուցարկու՝ դիսփլեյ, տեսագիր՝ սկաներ և այլն);

-Ինֆորմատիկայի ելքավորման սարքեր (ցուցարկու, տպիչ և այլն);

-Արտաքին հիշասարք (ինֆորմատիկայի երկարատև պահպանման սարքեր);

-Ինֆորմացիայի հաղորդման սարքեր (մոդեմ, ֆաքս և այլ տիպի տերմինալներ):

Համակարգիչների ծրագրային ապահովումը:

Համակարգային ծրագրեր՝ օպերացիոն համակարգեր, ծրագրեր-թաղանթներ, դրայվերներ և ուտիլիտներ: Գործիքային ծրագրային ապահովումը որպես ծրագրավորման համակարգ, ծրագրավորման լեզվի համակարգը, ծրագրավորման միջավայրի համակարգը, ստանդարտ ֆունկցիաների գրադարանը և այլն: Իսկ կիրառական ծրագրային ապահովումը պարունակում է ստանդարտ ծրագրերի գրադարանը, օգտագործողի կիրառական ծրագրերը և կիրառական ծրագրերի փաթեթները:

Ալգորիթմացում: Ալգորիթմացումը, խնդիրների լուծման ալգորիթմների կառուցման մեթոդները: Ալգորիթմի հատկությունները:

Հաշվողական գործընթացների տեսակները, ալգորիթմի նկարագրման եղանակները, ալգորիթմի որակի որոշման եղանակները, ալգորիթմի մշակման փուլերը և կարգը:

Ծրագրավորում: Ծրագրավորումը որպես ինֆորմատիկայի ճյուղ, ծրագրեր կազմելու մեթոդներն ու ձևերը: Ծրագրավորման լեզուների դասակարգումը, ծրագրավորման լեզվի տարրերը, ծրագրավորման լեզվի կառուցվածքները, ծրագրերի մշակումը, ծրագրի կատարման փուլերը:

Համակարգչային համակարգեր և ցանցեր: Համակարգչային ցանցեր, նրանց տիպերը: Տեղային, բաշխված, մոլորակային և նրանց տեխնիկական ու ծրագրային ապահովումը:

6. Գծագրական երկրաչափություն և ճարտարագիտական գրաֆիկա -300 ժամ, 10 կրեդիտ

Գծագրական երկրաչափություն

Ներածություն: Պրոյեկտման մեթոդները: Ուղղանկյուն պրոյեկտում: Մոնժի էպյուր: Կետի, ուղղի, հարթության և բազմանիստերի պրոյեկտումը: Դիրքային խնդիրներ: Մետրական խնդիրներ: Գծագրական երկրաչափության մեջ կիրառվող մեթոդները: Բազմանիստեր: Կոր գծեր: Մակերևույթներ, պտտման մակերևույթներ: Դիրքային և մետրական խնդիրներ: Պտուտական մակերևույթ-

ներ: Մակերևույթների փռումը: Աքսոնոմետրիկ պրոյեկցիաներ:

Ճարտարագիտական գրաֆիկա

Կոնստրուկտորական փաստաթղթեր: Գծագրերի ձևակերպումը: Երկրաչափական գծագրություն: Տեսքեր, գրառումներ, նշանակումներ: Աքսոնոմետրիկ պրոյեկցիաներ: Մեքենամասերի տարրերի պատկերումը և նշանակումները: Միացումների պատկերումը: Քանդովի միացումներ: Ոչ քանդովի միացումներ: Մեքենամասերի եսթիզավորում: Մեքենամասերի աշխատանքային գծագրերի կազմում: Հավաքական միավորների պատկերումը: Հավաքական գծագրերի մասնատում:

Շինարարական գծագրության տարրեր:

7. Համակարգչային գրաֆիկա -150 ժամ, 5 կրեդիտ

Համակարգիչային գրաֆիկա առարկան, դերն ու խնդիրները, զարգացման ուղղություններն ու հեռանկարները: Նախագծման ավտոմատացված համակարգեր, գոյություն ունեցող ծրագրերը (AutoCAD, Unigraphics, ProEngineer, StutCAD և այլն) և դրանց համեմատական գնահատականը: AutoCAD ծրագրային փաթեթի հիմունքները և հնարավորությունները: AutoCAD-ի պատուհանը: Համակարգչային մենյուներ: Գործիքային վահանակներ: Հրամանների և կարգավիճակի տողեր: Աշխատանքային միջավայրի կարգավորումը: Կոորդինատների համակարգերը, դրանց ընտրությունը, չափման միավորների ընտրությունը, գծագրի սահմանների դոլմական և մետրական համակարգեր: Մասշտաբների ընտրություն: Երկրաչափական օբյեկտների կառուցման հրամանները: Կառուցման ռեժիմները (երկչափ համակարգում): Շերտեր և դրանց առավելությունները: Օբյեկտների գործիքաշարքը: Խմբագրման հրամանները: Էկրանային պատկերի կառավարումը և տեքստի ստեղծումը: Չափերի կիրառումը, երկրաչափական չափեր և թույլտվածքներ: Չափերի խմբագրումը: Չափերի ոճի և չափային համակարգային փոփոխականներ: Տեսքային էկրանները մոդելի տարածության մեջ և թղթի տարածության մեջ: Ինֆորմացիայի ելքը տպագրման և գծագրման միջոցով: Գծագրի ելքը փլոթերի (Plotter) վրա: Գծագրի դիրքի ընտրությունը և թղթի չափերը: Տեքստի ավելացումը գծագրերին: Գրառումները գծագրերում: Բլոկներ, դրանց կոնցեպցիան և առավելությունները: Օբյեկտների խմբավորում և խմբագրման հրամանները: Տվյալների փոխանակում, կապերի խմբագրում, երկրաչափական հաշվիչ: Եռաչափ երկրաչափական օբյեկտների և մարմինների մոդելավորում: Եռաչափ մակերևույթների կառուցում: Եռաչափ ֆիգուրների ստեղծում: Կտրվածքներ: Ռենդերինգը (Render) և անիմացիոն եռաչափ գծագրությունում: Հեռանկարի ստացումը: Եռաչափ մոդելի ռենդերինգը: Եռաչափ ֆիգուրների դինամիկ դիտարկում: Օբյեկտների երանգավորում: Տարածական ֆիգուրների խմբագրումը: Ստանդարտ գծագրեր՝ տեսքեր վերևից, առջևից և ձախից: Բանվորական գծագրերի մշակում (հանգույցի հավաքական գծագիր և մեքենամասերի մասնատում):

Ռեսուրսային կողմից ընտրովի դասընթացներ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՆԵՐԻ ԿՐԹԱԲԼՈԿ

Հանրապետական բաղադրիչ

1. Մեքենաների և մեխանիզմների տեսություն -210 ժամ, 7 կրեդիտ

ՄՄՏ հիմնական հասկացությունները: Մեխանիզմների կառուցվածքային վերլուծությունը, դրա մեթոդները և սինթեզը: Մեխանիզմների շարժունակությունը և կապերը: Հարթ մեխանիզմների դասակարգումն ըստ Ասուրի և Արտոբոլևսկու: Մեխանիզմների կինեմատիկական ուսումնասիրությունը, դրա մեթոդները: Մեխանիզմի դիրքերը, օղակների առանձին կետերի հետագծերը: Մեխանիզմների արագությունների և արագացումների պլանները և դրանց հատկությունները: Օղակների անկյունային արագությունները և անկյունային արագացումները, դրանց որոշումը: Կինեմատիկական դիագրամներ: Գրաֆիկական

դիֆերենցում և գրաֆիկական ինտեգրում: Մեխանիզմների կինեմատիկայի անալիտիկական ուսումնասիրությունը և դրանց մեթոդները: Մեխանիզմների ուժային վերլուծությունը: Մեխանիզմների ուժային հաշվարկի մեթոդը: Օղակների իներցիոն ուժերը հարթ մեխանիզմների մեջ: Հակազդումները կինեմատիկական զույգերում: Առաջնային օղակի կինետոստատիկան: Ուժային պլանը հարթ մեխանիզմների համար: Բերված ուժեր և բերված մոմենտներ: Մեխանիզմների դինամիկական վերլուծությունը: Մեխանիզմի օղակների վրա ազդող ուժերի բնութագրերը: Մեխանիզմի կինետիկ էներգիան: Բերված զանգվածներ և բերված իներցիայի մոմենտ: Մեքենայական ագրեգատի շարժման հավասարումները և դրանց ինտեգրումը: Մեքենայի շարժման ուսումնասիրությունը էներգոզանգված դիագրամի (Վիտենբաուերի) մեթոդով: Մեքենաների և մեխանիզմների շարժման անհավասարաչափությունը: Սիջին արագություն և շարժման անհավասարաչափության գործակից: Արագությունների կարգավորիչներ: Ջանգվածների հավասարակշռումը: Թափանիվը որպես արագության կարգավորիչ, դրա հաշվարկը: Մեխանիզմների էներգետիկ բնութագրերը: Մեքենայի էներգետիկ բալանսի հավասարումը: Մեխանիկական ՕԳԳ: Բարձր կարգի մեխանիզմներ: Ատամնանիվային մեխանիզմներ: Ատամնանիվային մեխանիզմների դասակարգումը: Հիմնական երկրաչափական և որակական պարամետրերը: Ատամնանիվային բարդ մեխանիզմների կինեմատիկան: Տարածկան ատամնանիվային մեխանիզմներ: Հիպերբոլոիդալ և պտուտակավոր ատամնանիվային մեխանիզմներ: Բռունցքային մեխանիզմներ, դրանց դասակարգումը, կինեմատիկան և նախագծումը: Շփումը մեխանիզմների և մեքենաների մեջ: Շփման տեսակները:

2. Մեքենաների մասեր - 210 ժամ, 7 կրեդիտ

Ներածություն: Հիմնական հասկացություններ: Աշխատունակության չափանիշները և նախագծման հիմունքները:

Մեքենաների մասերի միացումները

Զքանդվող միացումներ: Հիմնական տեղեկություններ: Եռակըցված, գամային, երաշխավորված ձգվածքով և այլ միացումներ: Հաշվարկը ըստ ամրության:

Քանդվող միացումներ: Պարուրակային, երիթային, շլիցավոր և սեղմակային միացումներ: Հիմնական տեղեկություններ և հաշվարկը ըստ ամրության:

Մեխանիկական փոխանցումներ

Հիմնական տեղեկություններ, դասակարգումը, ընդհանուր պարամետրեր: Շփական, ատամնավոր, որդնակային, փոկային և շղթայավոր փոխանցումներ: Փոխանցումների հաշվարկը ըստ ամրության:

Շարժմանը սպասարկող մեքենամասեր և հավաքական միավորներ

Լիսեռներ և սռնիներ: Ընդհանուր տեղեկություններ: Հաշվարկը ըստ ամրության, կոշտության և տատանման: Առանցքակալներ: Սահքի առանցքակալներ: Ընդհանուր տեղեկություններ: Հաշվարկը ըստ ամրության: Ստուգումը ըստ տաքացման: Գլորման առանցքակալներ: Ընդհանուր տեղեկություններ: Հաշվարկը և ընտրությունը ըստ ստատիկ և դինամիկ բեռնունակության: Մեխանիկական կցորդիչներ: Ընդհանուր տեղեկություններ: Հաշվարկը և նախագծումը: Ճկուն տարրեր: Ջսպանակների հաշվարկը:

3. Ամբարձիչ փոխադրական մեքենաներ -120 ժամ, 4 կրեդիտ

Ամբարձիչ-փոխադրական մեքենաների կիրառման բնագավառները, դասակարգումը, տեխնիկական ցուցանիշները, աշխատանքային ռեժիմները, շարժաբերը:

Ամբարձիչ մեքենաներ: Հատուկ նշանակության մեքենամասերն ու հանգույցները /մետաղաճոպաններ, բեռնատար շղթաներ, ճախարակներ, աստղանիվներ, բազմաճախարակներ, թմբուկներ, կեռեր, կեռի կաղոցներ, բեռբռնիչ հարմարանքներ, դադարակներ, ճանկանվային, հոլովակավոր, արգելակներ՝ կոճղավոր, ժապավենային, սկավառակավոր, կոնական, բեռով փակվող/, կառուցված-

քը, հաշվարկը և ընտրությունը:

Ամբարձիչ մեքենաների հիմնական մեխանիզմների /բեռի բարձրացման, տեղաշարժման, պտտման, թռիչքի փոփոխման/ սկզբունքային սխեմաները, կառուցվածքային առանձնահատկությունները, շաժաբերը, դիմադրությունների որոշումը, իներցիոն ուժերը, շարժիչի, ռեդուկտորի, արգելակի և կցորդիչների ընտրությունը:

Ամբարձիչ մեքենաների մետաղական կառուցվածքների և կայունության հաշվարկի սկզբունքները:

Փոխադրական մեքենաների դասակարգումը: Բեռների տեսակները և ֆիզիկա-մեխանիկական հատկությունները: Քաշող, կրող, տանող, ձգող և հենոցային օրգաններ՝ հաշվարկը և ընտրությունը: Արտադրողականությունը և հզորության ծախսը: Կենտրոնացված և բաշխված դիմադրություններ: Նվազագույն ձգվածության որոշումը, շերտերի բեռնաթափման եղենակները, շղթաների դինամիկ բեռնվածքը: Քարշային հաշվարկ, շարժաբերի ընտրության, քաշող օրգանի ամրության հաշվարկ:

Պտուտակավոր փոխադրիչների հաշվարկը: Թեք հարթակներ, հոլովակավոր, թրթռացող փոխադրիչներ, պնևմո և հիդրո փոխադրիչներ՝ ընդհանուր տեղեկություններ:

Կարապիկներ: Կարապիկային տեղակայանքների հաշվարկը: Քարշակող տրակտորներ, բեռնիչներ՝ բանվորական օրգանները, հաշվարկի տարրերը:

4. Էլեկտրոտեխնիկա և էլեկտրոնիկայի հիմունքներ -120 ժամ, 4 կրեդիտ

Ներածություն: Հաստատուն հոսանքի էլեկտրական շղթաներ և դրանց հաշվարկման եղանակները: Փոփոխական սինուսոիդալ հոսանքի ստացումը: Պարամետրերը, գրաֆիկական և մաթեմատիկական պատկերումը: Գծային և ոչ գծային էլեկտրական շղթաների հաշվարկ: Փոփոխական էլեկտրական շղթայի հզորությունները: Հզորության գործակցի բարձրացումը: Եռաֆազ շղթաներ: Միացման սխեմաները, հզորությունները: Մագնիսական շղթաներ, դրանց վերլուծությունը և հաշվարկը: Տրանսֆորմատորների կառուցվածքը և աշխատանքի սկզբունքը, հիմնական պարամետրերը և աշխատանքային ռեժիմներ: Հատուկ տրանսֆորմատորներ: Հաստատուն հոսանքի մեքենաներ: Ասինխրոն եռաֆազ և միաֆազ մեքենաների կառուցվածքը և աշխատանքի սկզբունքը: Սինխրոն մեքենաների կառուցվածքը և աշխատանքի սկզբունքը: Էլեկտրամատակարարում: Էլեկտրական չափումներ և չափիչ գործիքներ:

Արդյունաբերական էլեկտրոնիկայի հիմնական տարրերը: Կիսահաղորդչային տարրերի հիմնական պարամետրերը: Կիսահաղորդչային ուղղիչներ, ուժեղարարներ, տրիգերներ: Իմպուլսային տեխնիկայի տարրեր: Իմպուլսային գեներատորներ: Թվային միկրոէլեկտրոնիկայի հիմունքներ:

Հասկացություն կիսահաղորդչային միկրոինտեգրալային սխեմաների և միկրոպրոցեսորների մասին: Տիրիստորային սարքեր: Հասկացություն էլեկտրոհաղորդակների կառավարման համար օգտագործվող անկոնտակտ տիրիստորային ապարատների մասին:

5. Ավտոմատիկայի հիմունքներ - 60 ժամ, 2 կրեդիտ

Ներածություն: Ընդհանուր տեղեկություններ ավտոմատ կառավարման համակարգերի վերաբերյալ:

Ավտոմատիկայի էլեմենտներ, դրանց ստատիկ բնութագրերը և դասակարգումը: Տվիչներ, ռելեներ, ուժեղարարներ, կատարող մեխանիզմներ, տրամաբանական էլեմենտներ: Ավտոմատացման օբյեկտներ և դրանց ընդհանուր հատկությունները: Ինքնահավասարման երևույթը ավտոմոտացման օբյեկտներում:

Ավտոմատ կառավարման համակարգեր, դրանց դինամիկ բնութագրերը: Ժամանակային և հաճախական բնութագրեր: Փոխանցման ֆունկցիա հասկացությունը: Էլեմենտար դինամիկ օղակներ, դրանց դասակարգումը և միաց-

ման եղանակները:

Ավտոմատ կառավարման համակարգերի կայունությունը: Գծային համակարգերի կայունության որոշման մեթոդները, կայունության չափանիշները, կարգավորման պրոցեսի որոկական ցուցանիշները: Ոչ գծային համակարգերի կայունության որոշման մեթոդները:

Տելեմեխանիկայի հիմունքները: Տելեմեխանիկայի միջոցների կիրառումը տրանսպորտային փոխադրումները կազմակերպելիս:

6. Մեքենաշինական նյութերի ապրանքագիտություն -90 ժամ, 3 կրեդիտ

Ձուլման արտադրություն, կիրառվող նյութերը և հանդերձանքը: Ձուլման տարբեր եղանակները: Մետաղների տաք և սառը մշակումը ճնշմամբ և դեֆորմացմամբ: Նախապատրաստվածքների տաքացման սարքավորումները և վառարանների դասակարգումը: Համառոտ տեղեկություններ գլոցման, քարշման, կռման, մամլման, դրոշմման և ճնշմամբ մշակման այլ եղանակների հետ: Կիրառվող գործիքները, հարմարանքները և սարքավորումները: Հալումով և ճնշումով եռակցման առանձնահատկությունները: Եռակցման և հալապատման տարբեր եղանակների համառոտ բնութագրերը, անհրաժեշտ նյութերը և սարքավորումները:

7. Ուսումնական արհեստանոցներ -120 ժամ, 4 կրեդիտ

«Ուսումնական արհեստանոցներ» դասընթացի նպատակն է օժանդակել ուսանողներին «Կառուցվածքային նյութերի տեխնոլոգիա» առարկայի տեսական մասի ավելի հեշտ յուրացմանն: Դասընթացը անցկացվում է ամբիոնի մասնագիտացված արհեստանոցներում:

Առարկայի ուսուցումը հնարավորություն է տալիս ճարտարագիտական ֆակուլտետի ուսանողներին ձեռք բերել գործնական հմտություն տեխնիկա-տեխնոլոգիական հիմնադիր ոլորտներում՝ հաստոցավարային, փականագործական, եռակցման և ձուլման: Ինքնուրույն աշխատանքի շնորհիվ ուսանողները անմիջականորեն ծանոթանում են հաստոցների, սարքավորումների, հարմարանքների կտրող և չափող գործիքների հետ:

Ուսումնական արհեստանոցներ առարկան նախապատրաստում է ուսանողներին այլ մասնագիտական առարկաների ավելի խորը յուրացմանը:

8. Հիդրոպնևմոհաղորդակ- 180 ժամ, 6 կրեդիտ

Ներածություն: Հիդրոստատիկա: Հիդրոստատիկական ճնշումը և նրա հատկությունները: Հեղուկի հարաբերական հանգիստը: Հիդրոստատիկական ճնշման ուժի մեծության և կիրառման կետի որոշումը հարթ և կոր մակերևույթների վրա: Արքիմեդի օրենքը, մարմինների լողալու պայմանը: Հեղուկների կինեմատիկա: Շարժման ուսումնասիրման մեթոդները: Հեղուկների շիթային շարժումը: Հոսքի հիդրավիկական տարրերը: Անխզելիության հավասարումը տարրական շիթի և ամբողջ հոսքի համար: Հիդրոդինամիկա: Շարժումների դասակարգումը: Հեղուկի շարժման հավասարումները իդեալական և իրական հեղուկների համար: Բեռնուլիի հավասարումը ամբողջ հոսքի համար: Էներգիայի տեղական և երկյանական կորուստները: Շարժման ռեժիմները: Լամինար շարժում: Տուրբուլենտ շարժում: Շեգիի բանաձևը: Խողովակաշարի հիդրավիկական հաշվարկը: Արտահոսումը անցքերից և կցափողերից հաստատուն և փոփոխական ճնշման տակ: Հիդրավիկական հարվածի երևույթը: Յուղման հիդրոդինամիկական տեսությունը: Հիդրավիկական մեքենաներ, դասակարգումը: Պոմպեր, պոմպային տեղակայանք, նրա աշխատանքային պարամետրերը: Կենտրոնախույս պոմպեր, կոնստրուկցիաները, բնութագրերը, համատեղ աշխատանքը: Մխոցային պոմպեր: Ռոտորային և այլ տիպի պոմպեր: Հիդրոհաղորդակներ: Հիդրոստատիկական և ծավալային հիդրոհաղորդակներ: Կոնստրուկցիաները և հաշվարկը: Հիդրոպնևմատիկ հաղորդակներ; Կոնստրուկցիաները և հաշվարկը:

9. Նյութագիտություն - 210 ժամ, 7 կրեդիտ

Պարզ մետաղներ: Մետաղների բնորոշ առանձնահատկությունները: Մետաղների ատոմային և բյուրեղային կառուցվածքը: Մետաղների առաջնային և երկրորդային բյուրեղացումը: Մետաղների կոփումը և վերաբյուրեղացում:

Երկակի համաձուլվածքների վիճակի դիագրամներ, տեսակները և վերլուծությունը:

Երկաթ-ածխածնային համաձուլվածքների փուլերն ու ստրուկտուրաները, վիճակի դիագրամի վերլուծությունը: Ածխածնային պողպատների դասակարգումը և մակնիշավորումը: Թուջեր, ստրուկտուրան և հատկությունները:

Պողպատների ջերմամշակման տեսությունը, ջերմամշակման եղանակները: Պողպատի հիմնական փոխակերպումները:

Պողպատների ստրուկտուրան տաքացումից և սառեցումից հետո:

Պողպատների ջերմամշակման տեխնոլոգիան:

Պողպատի ջերմաքիմիական մշակում, պողպատի ցեմենտացումը, տեսակները, ջերմամշակումը: Պողպատի ազոտացումը, նիտրոցեմենտացումը և ցիանացումը: Լեգիրացված պողպատներ: Լեգիրող տարրերի ազդեցությունը պողպատներում տեղի ունեցող փոխակերպումների վրա: Լեգիրացված պողպատների դասակարգումը և մակնիշավորումը: Կոնստրուկցիոն լեգիրված պողպատների դասակարգումը և մակնիշավորումը: Կոնստրուկցիոն լեգիրված պողպատներ: Գործիքային լեգիրված պողպատներ: Հատուկ ֆիզիկա-քիմիական հատկություններ ունեցող պողպատներ: Մետաղակերամիկական կարծր համաձուլվածքներ:

Գունավոր մետաղներ և համաձուլվածքներ: Պղինձը և նրա համաձուլվածքները՝ արույր և բրոնզ: Ոչ մետաղական մեքենաշինական նյութեր:

Պլաստմասսաներ: Ապակիներ: Ռետիններ:

10. Նյութերի դիմադրություն և և պլաստիկության տեսություն -360 ժամ, 12 կրեդիտ

Նյութերի դիմադրության դասընթացի խնդիրները: Բեռնվածքի տեսակները: Արտաքին և ներքին ուժեր, լարումներ, դեֆորմացիաներ և տեղափոխություններ: Ուղիղ ձողերի ձգումը և սեղմումը: Ներքին ուժերի տեղափոխությունների էպյուրների կառուցումը ձգման և սեղման դեպքում: Ամրության և կոշտության հաշվարկ: Ստատիկորեն անորոշելի ձողային համակարգեր: Լարումները լայնական և թեք հարթակներում: Դեֆորմացիաների որոշումը ձգման և սեղման դեպքում: Մարմինների լարվածային վիճակների ուսումնասիրումը: Ներքին ուժերի լարումների և դեֆորմացիաների որոշումը մաքուր սահքի դեպքում: Հատույթների երկրաչափական բնութագրերը: Ստատիկ և իներցիայի մոմենտների որոշումը, պարզ և բարդ հատույթների համար: Ջուգահեռ տեղափոխման և շեղված առանցքների նկատմամբ, իներցիայի մոմենտների կախվածությունը: Կլոր կտրվածք ունեցող ձողերի ոլորման դեպքում, լարումների և դեֆորմացիաների որոշումը: Հեծանների ներքին լայնական ուժերի, մոմենտների որոշումը և էպյուրների կառուցումը: Նորմալ և շոշափող լարումների որոշումը ծռման դեպքում: Տեղափոխությունների որոշումը Մորի մեթոդով և Վերեչչագինի եղանակով: Ամրության և կոշտության հաշվարկ: Ստատիկորեն անորոշելի հեծաններ: Անխզելի հեծաններ և դրանց հաշվարկը երեք մոմենտների թեորոմի օգնությամբ: Կոր ձողերի ներքին ուժերի, լարումների և տեղափոխությունների որոշումը: Ստատիկորեն անորոշելի կոր ձողեր: Առաձգական մարմնի դեֆորմացիայի պոտենցիալ էներգիա: Կլաստիկոնի, Լագրանժի և Կաստիլյանոյի թեորեմները: Դեֆորմացիաների պոտենցիալ էներգիաները մարմնի ծավալի և ձևի փոփոխման դեպքում: Բարդ դիմադրություն՝ շեղ ծռում, արտակենտրոն սեղմում (ձգում), համատեղ ծռում և ոլորում: Բարակապատ անոթների և հաստապատ խողովակների հաշվարկը: Սեղմած ձողերի հաշվարկը ըստ կայունության: Երկայնական ծռում: Դինամիկ բեռներ: Դինամիկ լարումների և տեղափոխություն-

ների որոշումը հավասարաչափ արագացող շարժման և դինամիկ հատվածի դեպքում: Ամրության հաշվարկ պարբերաբար փոփոխվող լարումների դեպքում (դինացկունության հաշվարկ)

11. Կառուցվածքային նյութերի տեխնոլոգիա -240 ժամ, 8 կրեդիտ

Սև և գունավոր մետաղների արտադրությունը, լցաբաշխումը, բյուրեղացումը և կիրառվող վառարաններն ու սարքավորումները: Համաձուլվածքների հալացման վառարաններ: Չուլման արտադրություն, կիրառվող նյութերը և հանդերձանքը: Չուլման տարբեր եղանակներ: Մետաղների տաք և սառը մշակումը ճնշմամբ ու դեֆորմացմամբ: Նախապատրաստվածքների տաքացման սարքավորումները և վառարանների դասակարգումը: Համառոտ տեղեկություններ գլոցման, քարշման, կռման, մամլման, դրոշմման և ճընշմամբ մշակման այլ, հատուկ եղանակների հետ: Կիրառվող գործիքները, հարմարանքները և սարքավորումը: Հալումով և ճնշումով եռակցման առանձնահատկությունները: Եռակցման և հալապատման տարբեր եղանակների համառոտ բնութագրերը, անհրաժեշտ նյութերը և սարքավորումները:

Եռակցման կարի որակի վերահսկում: Ջողում: Մետաղակերամիկական, պոլիմերային և ռետինե մեքենամասերի պատրաստման տեխնոլոգիական առանձնահատկությունները:

Խառատային կտրիչի երկրաչափական և կտրման տարրերը: Գործիքանյութերի դասակարգումը: Կտրման պրոցեսին ուղեկցող երևույթները (տաշեղագոյացում, ջերմագոյացում, մակաճ): Կտրման ուժի բաղադրիչ մասերը: Կտրման արագությունը և գործիքի կայունությունը: Կտրմամբ մշակման հիմնական եղանակների (խառատային, գայլիկոնում, ռանդում, թծում, ֆրեզում, ձգում, հղկում) համառոտ բնութագրերը, առանձնահատկությունները, կիրառվող գործիքները և կտրման ռեժիմի տարրերը: Մշակման նոր տեխնոլոգիական պրոցեսներ՝ էլեկտրաքիմիական, էլեկտրաֆիզիկական և մակերևույթների պլաստիկ դեֆորմացմամբ:

Մետաղահատ հաստոցների դասակարգումը: Խառատային, գայլիկոնիչ, ռանդիչ, թործիչ, ձգիչ, ֆրեզիչ և հղկիչ խմբերի հաստոցների ստորաբաժանումը, այդ հաստոցների վրա կատարվող աշխատանքները և կիրառվող հարմարանքները ու գործիքները:

12. Համափոխարինելիության հիմունքները, չափագիտություն և ստանդարտացում - 300 ժամ, 10 կրեդիտ

Համափոխարինելիության ընդհանուր սկզբունքները, սահմանումը և ձևերը (լրիվ և ոչ լրիվ, արտաքին և ներքին, ֆունկցիոնալ): Հիմնական հասկացություններ թույլտվածքների և նստեցվածքների մասին: Երկրաչափական պարամետրերի ճշգրտությունը մեքենամասերի պատրաստման և վերականգման ժամանակ:

Հարթ գլանային միացությունների համափոխարինելիությունը: Հարթ գլանային միացությունների ձևերը: Թույլտվածքների և նստեցվածքների միջազգային համակարգ: Հարթ գլանային միացությունների նստեցվածքների հաշվարկը և ընտրությունը:

Սելեկտիվ հավաքման մեթոդ: Գլորման շառավղային առանցկակալների թույլտվածքները:

Չափային շղթաների հաշվարկը: Տերմինները և սահմանումները:

Երիթային և շլիցային միացությունների համափոխարինելիությունը: Պարուրակային միացությունների համափոխարինելիությունը: Ամրացնող պարուրակները, նրանց հիմնական պարամետրերը:

Ատամնանիվային և որդնյակային փոխանցումներին ներկայացվող շահագործական պահանջները:

Ստանդարտացման համակարգը և էությունը: Ստանդարտների ձևերը և

նրանց օբյեկտները: Ստանդարտացման մեթոդական հիմունքները: Ընդհանուր տեխնիկական ստանդարտներ / ECDΠ, ECKΔ, ECTΔ և այլն /:

Տեխնիկական չափումների հիմունքները: Չափագիտություն, նրա նշանակությունը մեքենաների որակի ապահովման գործում: Ունիվերսալ չափիչ միջոցներ: Տրանսչափեր (կալիբրներ):

13. Քսանյութեր - 60 ժամ, 2 կրեդիտ

Առարկայի խնդիրներն ու նպատկը; կիրառվող տերմինները, շարժիչային և հնոցային վառելանյութերի, քսայուղերի և քսուկների նշանակությունը, դասակարգումը, մակնիշավորումը և արտասահմանյան համարժեքների հետ համափոխարինելիությունը: Հումքերի ստացման, վերամշակման և մաքրման եղանակները, բաղադրությունը և տարրական կազմը, ֆիզիկա-քիմիական հատկությունները, կիրառելիության ոլորտները և սահմանափակիչները; վառելանյութերի ջերմաստեղծ ունակությունները, այրման առանձնահատկությունները, դրանց նշանակությունից և օգտագործման պայմաններից կախված: Այրման արգասիքների կազմը, դրանց բացասական ազդեցությունը շրջապատող միջավայրի վրա և վտանգավորության նվազեցման հնարավոր ու կիրառվող մեթոդները, այլընտրանքային շարժիչային վառելանյութերը և դրանց կիրառումը սահմանափակող գործոնները; վառելանյութերի և քսանյութերի որակի գնահատման ցուցանիշները և մեթոդները, դրանց պահպանման և ռացիոնալ օգտագործման, փոխադրման, ուտիլիզացման կանոնները; տեխնիկական հեղուկների տարատեսակները, նշանակությունը, դասակարգումը, մակնիշավորումը և կիրառելիության ոլորտները:

14. Ջերմատեխնիկա - 90 ժամ, 3 կրեդիտ

«Ջերմատեխնիկա» առարկան: Նրա կիրառությունը և կապը գյուղատնտեսության արտադրության տարբեր բնագավառների հետ: Թերմոդինամիկայի հիմունքները և հիմնական օրենքները: Էներգիայի փոխակերպման պրոցեսներ: Իրական գազեր, դրանց կիրառությունը: Ջերմային մեքենաների տեսական աշխատանքային ցիկլեր: Ներքին այրման շարժիչների իդեալական ցիկլերի աշխատանքային պայմանները: Դրանց համեմատական գնահատման վերլուծություն: Ջերմատեխնիկական տեսության հիմնական դրույթներ: Ջերմահաղորդականություն: Կոնվեկտիվ ջերմափոխանակում: Ջերմային ճառագայթում: Բարդ ջերմափոխանցում: Ջերմափոխանցման ապարատների հաշվարկ: Ջերմափոխանցման ինտենսիվացման ուղիները: Էներգիայի աղբյուրներ: Վառելիքի տեսակներ և բնութագրեր, դրա այրման պրոցեսի հաշվարկ: Էներգիայի այլընտրանքային աղբյուրներ: Ջերմաուժային սարքավորումներ: Կոմպրեսորներ և սառնարանային սարքավորումներ: Կաթսայական տեղակայանքներ: Մխոցավոր և տուրբինային ջերմային մեքենաներ: Էներգոտեսուրսների տնտեսման հիմնական ուղղությունները:

Շրջակա միջավայրի բնապաշտպանություն:

15. Կենսագործունեության անվտանգություն - 90 ժամ, 3 կրեդիտ

Ներածություն: «Կենսագործունեության անվտանգություն» առարկայի դերը, նպատակն ու խնդիրները: «Մարդ-մեքենա-միջավայր» համակարգը: Վտանգավոր և վնասակար արտադրական գործոնների բնութագիրը և առողջ ու անվտանգ աշխատանքային պայմանների ստեղծման հիմնական ուղիները: «Կենսագործունեության անվտանգության» բնագավառին վերաբերող նորմատիվաիրավական փաստաթղթերը, հիմնական օրենսդրական ակտերը, աշխատանքային, քաղաքացիական և քրեական օրենսգրքերը: «Կենսագործունեության անվտանգություն» ծառայության կառուցվածքը և խնդիրները, ղեկավարների և մասնագետների իրավունքներն ու պարտականություններն այս բնագավառում: Արտադրական վնասվածության և մասնագիտական հիվանդությունների ուսումնասիրման մեթոդները, տնտեսական հետևանքները և գնահատման եղանակ-

ները: Աշխատատեղերի օդերևութաբանական և միկրոկլիմայական պարամետրերի նորմավորման սկզբունքները և նորմաները, չափման և հսկման միջոցներն ու եղանակները: Արտադրական աղմուկ, վիբրացիա և վնասակար ճառագայթումներ: Դրանցից պաշտպանվելու եղանակները, չափման և հսկման միջոցները: Ավտոմոբիլների, գյուղատնտեսական մեքենաների ու գործիքների, ագրեգատների և տեխնոլոգիական սարքավորումների շահագործման և նորոգման աշխատանքների անվտանգությունը: Էլեկտրահարվածից պաշտպանվելու կազմակերպչական միջոցառումներն ու տեխնիկական միջոցները: Անպրոպապաշտպանություն: Էներգաուժային և բեռնամբարձ տեղակայանքների շահագործման անվտանգությունը: Հրդեհի, հրդեհների սոցիալ-տնտեսական հետևանքները: Շենքերի և շինությունների հրակայունությունը, դրա բարձրացման եղանակները: Կրակմարիչ տեխնիկա, տեսակները, կառուցվածքը և աշխատանքի սկզբունքը: Հակահրդեհային ահազանգում և ջրամատակարարում: Հրդեհի ժամանակ մարդկանց էվակուացիայի, նյութական միջոցների հեռացման և պահպանման կարգը:

16. Քաղաքիական պաշտպանության և արտակարգ իրավիճակների անվտանգություն - 150 ժամ, 5 կրեդիտ

Ներածություն: Արտակարգ իրավիճակների և քաղաքացիական պաշտպանության համակարգը, խնդիրներն ու նշանակությունը: Քաղաքացիական պաշտպանության կառուցվածքն ու կազմավորումները: Արտակարգ իրավիճակներ, դրանց դասակարգումը, բնութագրերը և կանխարգելման ուղիները: Ռադիացիոն և քիմիական վարակման օջախներ: Տեղանքի ռադիոակտիվ վարակում, ռադիոակտիվ վարակվածության աղբյուրները և ռադիոակտիվ ճառագայթման չափման միավորները: Մարտական թունավոր քիմիական նյութերի դասակարգումը, բնութագիրը, ներգործությունը և դրանցից պաշտպանվելու ձևերը: Ռադիացիոն և քիմիական իրադրության գնահատման մեթոդները: Դրզաչափման և քիմիական հետազոտության սարքերի տեսակները, կառուցվածքը և աշխատանքի սկզբունքները: Բնակչության պաշտպանության կազմակերպումը արտակարգ և պատերազմական իրավիճակներում: Ապաստարաններ, հակառադիացիոն և պարզագույն թաքստոցներ: Անհատական պաշտպանական միջոցների տեսակները, դրանց պահպանման, բաշխման և օգտագործման կարգը: Արտակարգ իրավիճակների ռիսկի գնահատումը: Ռիսկի կվանտիֆիկացիան, անհատական ռիսկի ուսումնասիրման և գնահատման մեթոդները: Արտակարգ և պատերազմական իրավիճակներում գյուղատնտեսական օբյեկտների գործունեության կայունության ապահովման հիմնական ուղղություններն ու մեթոդները: Արտակարգ և պատերազմական իրավիճակներում փրկարարական և անհետաձգելի վթարային-վերականգնողական աշխատանքների կազմակերպումն ու անցկացումը: Գյուղատնտեսական արտադրության վարումը ռադիոակտիվ աղտոտվածության պայմաններում:

17. Ագրոէկոլոգիա և շրջակա միջավայրի պահպանություն - 90 ժամ, 3 կրեդիտ

Կենսոլորտ և մարդը: Էկոհամակարգեր, օրգանիզմի և միջավայրի փոխհարաբերությունները: Ագրոէկոհամակարգերը և դրանց գործելակերպը տեխնոգենեզիսի պայմաններում: Շրջակա միջավայրի գլոբալ հիմնախնդիրները: Բնական ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործման և բնության պահպանության էկոլոգիական սկզբունքները: Միջազգային համագործակցությունը և շրջակա միջավայրի պահպանության հիմնախնդիրները: Մթնոլորտի օդի, ջրի, հողերի, բուսական ու կենդանական աշխարհի պահպանությունը և դրանց արդյունավետ օգտագործումը: Քիմիացման էկոլոգիական հիմնախնդիրները: Մեքենայացման, հողերի, ոռոգման և չորացման էկոլոգիական հիմնախնդիրները: Երկրագործության ավանդական և այլընտրանքային համակարգեր: Էկոլոգիական տեսակետից գյուղատնտեսական անվտանգ մթերքների արտադրության տեխնոլոգիաները:

Կայուն էկոհամակարգերի ստեղծման սկզբունքները: Ռեսուրսախնայողական տեխնոլոգիաները գյուղատնտեսության մեջ: Ագրոէկոլոգիական մոնիթորինգ, տարածքների էկոլոգիական վիճակի գնահատումը: Էկոլոգիական քաղաքականությունը և գյուղատնտեսության էկոլոգիացման հիմնախնդիրները:

ՈՒՍԱՆՈՂԻ Կողմից ընտրովի դասընթացների կրթաբլոկ

ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՆԵՐԻ ԿՐԹԱԲԼՈԿ

1. Կտրման տեսության հիմունքներ -120 ժամ, 4 կրեդիտ

Մեքենամասերի կտրմամբ մշակման նշանակությունը մեքենաշինության բնագավառում:

Շրջատաշում: Կտրիչի երկրաչափական տարրերը: Կտրիչի երկրաչափական տարրերի ազդեցությունը կտրման գործընթացի վրա և նրանց հանձնարարելի մեծությունները: Կտրման տարրերը շրջատաշման դեպքում:

Գործիքանյութեր: Դրանց ներկայացվող պահանջները: Ածխածնային, լեգիրված, արագահատ գործիքային պողպատներ: Կարծր միահալվածքներ: Միներալակերամիկական գործիքանյութեր: Ալմաստը, էլբոռը, հեկսանիտը և այլ նոր գործիքանյութեր բոռի միտրիդի հիման վրա: Կտրիչների պատրաստումը, սրումը, վերջնասրումը:

Կտրման գործընթացի ֆիզիկական հիմունքները: Տաշեղագոյացման գործընթացը և նրան ուղեկցող երևույթները: Ջերմագոյացումը և ջերմաբաշխումը մետաղների կտրման գործընթացում:

Կտրիչի վրա ազդող կտրման ուժերը: Կտրման ուժի բաղադրիչ մասերը: Կտրման ուժի բանաձևը: Տարբեր գործոնների ազդեցությունը կտրող ուժի վրա:

Կտրման արագությունը և կտրիչի կայունությունը: Կտրիչների մաշումը և բթացման չափանիշը: Կտրման արագության կախվածությունը տարբեր գործոններից: Կտրման արագության ընդհանուր բանաձևը:

Կտրման ռեժիմների որոշման մեթոդիկան: Կտրման ռեժիմների հաշվարկի մոտավոր մեթոդը:

Գայլիկոնում, անցքալայնում, անցքակոփում: Գայլիկոնման գործընթացի առանձնահատկությունները: Փետրածև և պարուրածև գայլիկոնների երկրաչափությունը: Կտրման տարրերը գայլիկոնման դեպքում: Գայլիկոնման գործընթացում ազդող ուժերը: Գայլիկոնի մաշումը: Կայունությունը և կտրման արագությունը գայլիկոնման ժամանակ: Անցքալայնում և անցքակոփում:

Ռանդում. թործում, ձգում: Գործընթացների առանձնահատկությունները: Օգտագործվող գործիքների կառուցվածքը և երկրաչափությունը: Կտրման ռեժիմի տարրերի ընտրումը:

Ֆրեզում: Ֆրեզման գործընթացի առանձնահատկությունները: Ֆրեզների դասակարարումը: Կառուցվածքը և երկրաչափությունը: Կտրման ռեժիմի տարրերը հղկման ժամանակ: Կտրման ուժերը և հզորությունը հղկման դեպքում: Հոնինգման և գերմաքուր հղկման գործընթացները:

Ոչ մետաղական նյութերի մշակման առանձնահատկությունները: Պլաստմասսաների մշակումը կտրման միջոցով: Փայտանյութերի մշակումը կտրման միջոցով:

Մշակման նոր տեխնոլոգիական գործընթացներ: Մետաղների էլեկտրոքիմիական մշակումը: Մշակման էլեկտրաֆիզիկական մեթոդները: Դետալների մակերևույթների մշակումը պլաստիկ դեֆորմացման մեթոդով:

2. Մետաղահատ գործիքներ - 120 ժամ, 4 կրեդիտ

Մեքենամասերի ճշգրիտ չափերի ապահովումը կտրման միջոցով: Կտրող գործիքներ, նրանց կառուցվածքը, կատարվող աշխատանքները, կտրող գործիքների մշակումը և նախագծումը:

Կտրիչի կառուցվածքը, կոորդինատային հարթություններ, կտրիչի անկյուն-

ները: Կտրման ուժերը և դրանց բաղադրիչները: Կտրման ուժերի որոշման տեսական և գործնական եղանակները, կտրման հզորությունը:

Գործիքանյութեր և նրանց ներկայացվող պահանջները, խառատային կտրիչների դասակարգումը: Մակերևութների խորդուբորդությունների մեծության կախվածությունը կտրիչի երկարաչափությունից: Ձևավոր կտրիչներ: Գայլիկոններ: Պարուրածն գայլիկոնների դերը, նշանակությունը, տեսակները, - կառուցվածքը, կտրող մասի երկրաչափությունը, կտրման անկյունների փոփոխման օրինաչափությունները: Գայլիկոնի մաշը: Կենտրոնական, փետածն, խոր անցքերի մշակման, օղակածն մշակման, կարծր համածուլվածքից կտրող եզրերով գայլիկոնների տեսակները, կառուցվածքը, կիրառման բնագավառը:

3. Մետաղահատ հաստոցներ և հարմարանքներ - 180 ժամ, 6 կրեդիտ

Ընդհանուր հասկացություններ, տերմիններ և սահմանումներ: Հաստոցների դասակարգումը, տեխնիկատնտեսական ցուցանիշները, կինեմատիկական սխեման, տարրերը, փոխանցման զույգերի տեսակները, կինեմատիկական բալանսի հավասարումը: Գլխավոր, մատուցման և օժանդակ շարժումները հաստոցներում, պտուտաթվերի և մատուցումների շարքերը, կարգավորման տիրույթը, երկրաչափական շարքի հայտարարը: Հաստոցների աստիճանային և սահուն կարգավորման, ռևերսիվ, պարբերական շարժման տիպային մեխանիզմները:

Մետաղահատ հաստոցների խմբերը: Տվյալ խմբի հաստոցների դասակարգումը ըստ տիպերի, հաստոցների նշանակությունը, կառուցվածքը, հիմնական հանգույցները: Դրանց հարմարադասումը, շարժումները, պտուտաթվերի և մատուցումների շարքերի կազմումը, կինեմատիկական վերլուծությունը: Նախապատրաստվածքի և գործիքի տեղակայումը, օգտագործվող հարմարանքները: Հաստոցների վրա կատարվող հիմնական աշխատանքները, մշակման սխեմաները:

Խառատային խմբի հաստոցները, խառատային և խառատապտուտակահատ, խառատադարձունային, խառատակարուսելային, անցքերի մշակման հաստոցներ, գայլիկոնիչ ներտաշ, ֆրեզիչ հաստոցներ, համապիտանի ֆրեզիչ, մասնագիտացված և հատուկ ֆրեզիչ, ռանդիչ և ձգիչ: Հղկման հաստոցները, հարթ հղկման, կլոր հղկման, անկենտրոն հղկման, մասնագիտացված հղկման: Ատամնամշակման հաստոցներ, ատամնաթործման, ատամնաֆրեզիչ, կոնական ատամնաանիվների մշակման, ատամնանիվների մաքրատաշ մշակման, էլեկտրական եղանակով մշակման հաստոցներ:

4. Գյուղատնտեսական մեքենաշինության տեխնոլոգիա - 240 ժամ, 8 կրեդիտ

Հիմնական հասկացություններ և բնորոշումներ: Մեքենաշինական արտադրության շինվածք, արտադրական և տեխնոլոգիական պրոցեսներ: Մեքենաշինական արտադրության կազմակերպչական ձևերը և տիպերը:

Նախապատրաստվածքի ընտրությունը մշակման թողվածքներ, տեսակները, ելակետային տվյալները, մեխանիկական մշակման թողվածքները, նախապատրաստվածքների նախագծումը:

Նախապատրաստվածքների բազավորումը հաստոցի վրա: Հիմնական հասկացություններ բազայի մասին, բազաների ընտրությունը:

Մեխանիկական մշակման ճշտությունը: Մշակման սխալանքներ, դասակարգումը տարբեր գործոնների ազդեցությունը նրա վրա:

Մշակվող մակերևույթի որակը: Մակերևույթի մշակման որակի հասկացությունը, տեխնոլոգիական գործոնների ազդեցությունը նրա վրա, մեթոդի ընտրությունը, տեխնիկական վերահսկում:

Տեխնոլոգիական պրոցեսի նախագծում: Հիմնական տեխնոլոգիական պրոցեսի կառուցման մեթոդները: Տեխնոլոգիական նորմավորման հիմունքները: Հարմարանքների, հաստոցների դասակարգումը, կտրող գործիքի և չափող

սարքի նախագծումը:

Գյուղմեքենաների պատրաստման տեխնոլոգիան: Մշակվող «Կլոր ձողեր» տիպի մեքենամասերը, դասակարգումը, լիսեռներ տիպի մեքենամասերի մշակումը մաքուր և վերջնային մշակումը «սնամեջ գլանների» մշակումը վռանների մշակումը, «սկավառակ» դասի մեքենամասերի մշակումը: Փոկանիվներ, թափանիվներ, ատամնանիվներ և այլն: Իրանային մեքենամասեր դասակարգումը, մշակումը: Գլանների բլոկ, գլխիկ, ծնկածն լիսեռ, մխոց, փական և այլն:

Գյուղմեքենաների, գործիքների բանվորական օրգանների պատրաստումը: Մեքենամասերի բնութագիրը, գույքանների, խոփերի, թևերի դաշտային տախտակների, կտրող սարքերի մեքենամասերի, շղթաների, աստղաանիվների, ծնկածն լիսեռների, զսպանակների պատրաստումը:

Հավաքման տեխնոլոգիական պրոցեսների հասկացությունները: Հավաքման միավորների դասակարգումը գյուղմեքենաշինության մեջ: Հավաքման տեխնոլոգիական պրոցեսների մշակումը: Տիպային միացությունների հավաքումը:

5. Տեխնոլոգիական սարքերի նախագծում - 180 ժամ, 6 կրեդիտ

Հարմարանքներ, նախապատրաստվածքի տեղակայումը հարմարանքներում: Հարմարանքների դերը, դասակարգումը: Նախապատրաստվածքի տեղակայման հիմնական սխեմաները հարթ մակերևույթով, արտաքին և ներքին գլանական մակերևույթով, կենտրոնադրման անցքերով, զուգահեռ անցքերով:

Հարմարանքների սեղմիչ մեխանիզմները: Առաջադրվող պահանջները, դասակարգումը, ամրացման ուժի հաշվարկը: Սեպային, սեպամխացման լծակային, պտուտակային արտակենտրոնական, լծակահողակապային, զսպանակային, հիդրոպլաստիկ մեխանիզմների, թ-ածն սեղմիչների, կապիչների և կալակների հաշվարկը:

Հարմարանքների նորմալացված մեքենամասեր և հանգույցներ: Կտրող գործիքը դիրքորոշող մեքենամասեր, կոնդուկտորային վռաններ, պատճենիչներ, դարձովի և բաժանարար մեխանիզմներ, սևեռիչներ և փականքներ, իրաններ: Հարմարանքների ուժային շարժաբերներ (պնևմատիկ, հիդրավլիկական, պնևմահիդրավլիկական, մեխանիկահիդրավլիկական):

Հաստոցային հարմարանքներ (շրջատաշ և կլոր հղկման ֆրեզային գայլիկոնման ծրագրային ղեկավարման հաստոցների ունիվերսալ հավաքովի):

Կտրող գործիքի ամրացման հարմարանքներ:

Հավաքման հարմարանքներ:

Ստուգման հարմարանքներ:

Հատուկ հաստոցային հարմարանքների նախագծման մեթոդիկա (ելակետային տվյալներ, կոշտության և ճշտության ապահովումը, կիրառման տեխնիկատնտեսական հիմնավորումը):

6. Մեքենաշինական արտադրամասերի նախագծում -210 ժամ, 7 կրեդիտ

Արտադրամասերի նախագծման դերը ժողովրդական տնտեսության ժամանակակից արտադրություններում, աշխատանքի արտադրողականության և որակի բարձրացման մեջ: Արտադրամասերի տեխնոլոգիական փաստաթղթերի և սարքավորումների ժամանակակից պահանջների ապահովման միտումները:

Արտադրամասի նախագծման հիմնական պահանջները: Արտադրական ձեռնարկություններում արտադրամասերի տեսակները և նրանցում կատարվող աշխատանքները, այդ թվում մեխանիկական, փականագործական, ձուլման, դրոշման, եռակցման, հավաքման, փորձարկման, տեխնիկական վերահսկողության, ներկման և այլն:

Արտադրամասում կատարվող աշխատանքների ծավալը աշխատատարությունների որոշումը: Ըստ նախագծվող արտադրամասի աշխատանքի բնույթից, որոշվում է աշխատանքների ծավալը, աշխատատարությունները, աշխատանքի ռեժիմները և ժամանակի ֆոնդերը:

Նախագծվող արտադրամասի աշխատուժի և սարքավորումների որոշումը: Աշխատանքի կատարման անհրաժեշտ աշխատատեղերի քանակի, մասնագիտությունների և որակավորման որոշումը, ելնելով կատարվող աշխատանքի բնույթից: Բանվորներ, օժանդակ բանվորներ, ծառայողներ, ինժեներա-տեխնիկական աշխատողներ: Հաստոցների քանակի որոշումը ըստ տեսակների մակնիշների:

Արտադրամասի հատակագծման եղանակները և տեխնոլոգիական սարքավորումների համադասումը: Հաշվարկել արտադրամասի չափերը, մակերեսը ելնելով տեխնոլոգիական սարքավորումների անձնագրային չափերից: Սարքավորումները համադասել տվյալ տեխնոլոգիական պրոցեսին համապատասխան, ըստ սահմանված նորմաների:

Նախագծվող արտադրամասի տեխնիկա-տնտեսական հիմնավորումը:

Տեխնիկական և տնտեսական հաշվարկ նախագծի նպատակահարմարության տեսանկյունից:

Արտադրամասի էներգետիկ հաշվարկը: Էլեկտրաէներգիայի լուսավորվածության, օդափոխության, ջեռուցման, վառելիքի, ջրի, գազի հաշվարկ:

Արտադրամասում անհրաժեշտ սարքավորումների և հարմարանքների նախագծում:

7. Մեքենաների նախագծման հիմունքներ - 120 ժամ, 4 կրեդիտ

Մեքենաների նոր կառուցվածքների ստեղծումը. մեքենաների կառուցվածքների կանխատեսումը, կոնստրուկտորական փաստաթղթերի մշակման փուլերը, մեքենաների նախագծման գործընթացը, արտադրության նախապատրաստումը և յուրացումը:

Մեքենաների նախագծումը համկարգված մոտեցման հիման վրա:

Հիմնական դրույթներ, մեքենաների կառուցվածքին ներկայացվող պահանջների միջև փոխադարձ կապերի տեսակները, շահագործման պահանջները, արտադրության պահանջները:

Մեքենաների կառուցվածքահորինումը համկարգված մոտեցման հիման վրա: Հիմնական դրույթները, շահագործման և արտադրության պահանջները, նրանց փոխադարձ կապերը:

Մեքենամասի կառուցվածքային տարբերակի ընտրությունը համկարգված մոտեցման հիման վրա: Հիմնական դրույթները, մեքենամասի ձևի, նյութի, կոնստրուկտորական բազաների ընտրությունը, չափերի ճշգրտության, մակերևույթի խորդուբորդության որոշումը:

Մեքենաների լավագույն կառուցվածքների նախագծումը: Հիմնական դրույթներ, լավագույն կառուցվածքի ընտրությունը ՄԱՆՀ-ի ներդրման միջոցով, ՄԱՆՀ-ի միջոցով նախագծման հիմնական փուլերը:

Արտոնագրային հետազոտությունները և գյուտարարության հիմունքները: Գյուտերի միջազգային դասակարգման համկարգը, գյուտի առարկաները, հայտնի սարքի, եղանակի և նյութի նոր նշանակության կիրառումը որպես գյուտի առարկա, գյուտարարության մասին ՀՀ օրենքի ուսումնասիրությունը:

8. Գյուղատնտեսական և մելիորատիվ մեքենաներ - 420 ժամ, 14 կրեդիտ

Նկարագրական մաս

Գյուղ. մեքենաշինության դերը գյուղատնտեսական արտադրության համար: Հողի ագրոֆիզիկական և տեխնոլոգիական հատկությունները: Մեքենաների կառուցվածքը և բանվորական գորընթացը՝ հողի մշակության, ցանքի և տունկի, պարարտացման, բույսերի պաշտպանությունը վնասատուներից և հիվանդություններից, կերային բույսերի նախապատրաստման, հացահատիկային և այլ մշակաբույսերի բերքահավաքի և բերքի հետբերքահավաքյան ու պահպանման, - արմատապալարապտուղների, բանջարեղենի, բոստանային մշակաբույսերի բերքահավաքի, մելիորատիվ մեքենաների /նոր հողերի յուրացման, կուլտուրտեխնիկական աշխատանքների, ոռոգման բաց, հատկապես՝ փակ, չորացման -

համակարգերի շինարարության և շահագործման/։ Մեքենաների հիմնական կարգավորումները և աշխատանքի որակի հսկումը։ Մեքենայացման միջոցների զարգացման միտումները։

Հաշվարկային մաս

Հողի, սերմերի, պարարտանյութի, բույսերի ֆիզիկոտեխնոլոգիական հատկությունները, որոշման եղանակները և անհրաժեշտ պարամետրերի հաշվարկի համար փորձերով ստացված արդյունքների մաթեմատիկական մշակումը։

Հողի մշակության նորագույն տեխնոլոգիաները՝ գրոյական և նվազագույնը։ Ցանքի, տնկման և պարարտացման մեքենաների բանվորական գործընթացների տեսության հիմունքները։ Հիվանդությունների, վնասատուների և մոլախոտերի դեմ քիմիական պայքարի մեքենաների, տեսության հիմունքները։ Խոտի և հացահատիկային մշակաբույսերի արմատապալարապղի և բանջարեղենի բերքահավաքի մեքենաների տեսության և հաշվարկի հիմունքները : Հացահատիկային խառնուրդի զտման և տեսակավորման մեքենաների և սարքավորումների տեսության հաշվարկի հիմունքները։ Չորացման տեսության հիմունքները։

Մելիորատիվ մեքենաների դասակարգումը, նրանց բանվորական գործընթացները, անընդհատ գործողության մեքենաների առավելությունները և տեխնոլոգիական ու էներգետիկական հաշվարկի տարրերը։ Ոռոգման մեքենաների տեսության ու հաշվարկի տարրերը, անձրևի ինտենսիվությունը, ոռոգման հավասարաչափության պայմանները, շիթի հեռավորությունը։

9. Տրակտորներ և ավտոմոբիլներ - 210 ժամ, 7 կրեդիտ

Տրակտորների և ավտոմոբիլների կառուցվածքի հիմունքները։

Տրակտորների և ավտոմոբիլների դերը գյուղատնտեսական արտադրության համալիր գործում։ Տրակտորների և ավտոմոբիլների սահմանումը, դասակարգումը և մակնիշավորումը, կիրառվող տերմինները, ընդհանուր կառուցվածքը՝ բաղկացուցիչները, դրանց նշանակությունը հարմարադասման կիրառվող սխեմաները։ Շարժիչների սահմանումը և տարատեսակները , ավտոտրակտորային մխոցավոր ներքին այրման շարժիչների/ՆԱՇ/ դասակարգումը և մակնիշավորումը, ընդհանուր կառուցվածքը՝ մեխանիզմներն ու համակարգերը, դրանց նշանակությունը, հարմարադասման կիրառվող սխեմաները, տարատեսակները, կառուցվածքը, և աշխատանքը, շահագործական պայմանների նկատառումով ՆԱՇ-երին ներկայացվող պահանջները և դրանց ընտրության սկզբունքները։ Ոչ ավանդական կառուցվածքի ՆԱՇ-երի տարատեսակները, կառուցվածքը և աշխատանքի սկզբունքը։ ՆԱՇ-երի արդիականացումը՝ դրանցում այլընտրանքային վառելանյութի կիրառման նպատակով։ Տրակտորների և ավտոմոբիլների ուժային փոխանցումների, ընթացքային մասերի, ղեկավարման համակարգերի, բնվորական և օժանդակ սարքավորումների նշանակությունը, տարատեսակները, հարմարադասման կիրառվող սխեմաները, կառուցվածքը և աշխատանքը։

Ավտոտրակտորային ՆԱՇ-երի տեսության հիմունքները

Դասընթացի խնդիրները։ ՆԱՇ-երի տեսական ցիկլերը, դրանց ցուցանիշները և համապատասխան բնութագրերը։ ՆԱՇ-երի իրական ցիկլերը, դրանց առանձնահատկությունները, ցուցանիշները և համեմատական բնութագրերը։ Շարժիչներում ընթացող իրական գործընթացները, դրանց ընթացքի ազդեցությունը շարժիչի հզորությունն ու շահավետությունը բնութագրող ցուցանիշների վրա, ջերմային բալանսը։ Բանվորական ցիկլի գնահատման ցուցանիշները, շարժիչի աշխատանքի գնահատման ցուցանիշները, աշխատանքային ռեժիմները, շարժիչների փորձարկումը և բնութագրերը, արտածվող գազերում վնասակար արգասիքների քանակի նվազեցման և այլընտրանքային վառելիքների կիրառման հնարավորությունները, շարժիչներ մեքենամասերի ուժային և ջերմային բեռնվածությունները և դրանց հաշվարկի մեթոդները։

Տրակտորների և ավտոմոբիլների տեսության հիմունքները

Դասընթացի խնդիրներն ու նպատակը, տրակտորա և ավտոմոբիլաշինո-

լթյան զարգացման հիմնական միտումները, տրակտորների և ավտոմոբիլների շահագործական հատկանիշները և գնահատման ցուցանիշները: Տրակտորների և ավտոմոբիլների վրա ազդող արտաքին ուժերը, դրանց բնույթը և որոշման մեթոդները: Շարժման հավասարումները, անիվներին փոխանցվող տանող մոմենտ և շոշափող քարշիչ ուժ, նորմալ հակազդումներ: Թրթուրավոր տրակտորների կինեմատիկական առանձնահատկությունները, ճնշման կենտրոն, թրթուրների նկատմամբ նորմալ ճնշումների բաշխումը, տրակտորի հզորության բալանս: Ավտոմոբիլի դինամիկական գործոն և դինամիկական բնութագիր: Թափառքի ժամանակ և ճանապարհ, արգելակային դինամիկա, վառելիքային շահավետություն: Տրակտորների և ավտոմոբիլների կայունություն, ընթացքի սահունություն:

10. Անասնապահական ֆերմաների մեքենայացում - 90 ժամ, 3 կրեդիտ

Անասնապահական ֆերմաների մեքենայացում դասընթացն ուսումնասիրում է անասնապահական ֆերմաների արտադրական գործընթացների մեքենայացան համար օգտագործվող բոլոր մեքենասարքավորումների կառուցվածքը, աշխատանքը, և տեսական և պրակտիկ գիտելիքներ տեխնոլոգիական սարքավորումների կառուցվածքի, հաշվարկի և դրանց օգտագործման վերաբերյալ:

Անասնապահական և թռչնաբուծական ֆերմաների ընդհանուր կառուցվածքը:

Կերամշակման մեքենայացում՝ մուրճային մանրիչներ, ցողունային կերերի մանրման մեքենայացում, կերի արմատապտուղների մշակման մեքենաներ՝ լվացող-մանրող մեքենաներ, անասնակերի չափավորիչներ, կերերի հատիկավորում, բրիկետավորում և ջերմային մշակում:

Կերաբաշխման մեքենայացում: Կերաբաշխիչներ, ջրամատակարարման մեքենայացում:

Գոմաղբի հավաքման-հեռացման մեքենայացում՝ համակարգերը և տեխնոլոգիական սխեմաները, ստացիոնար և շարժական կայանքներ, գոմաղբի հեռացման հիդրավլիկական եղանակ:

Գյուղատնտեսական կենդանիների կթի մեքենայացում՝ կթի մեքենաներ, կթի ագրեգատներ, օդահան պոմպ:

Կաթի նախնական մշակման մեքենայացում՝ կաթի սառեցուցիչներ, պաստերիզատորներ, սեպարատորներ, կաթի անհատական և խմբակային հաշվիչներ, նախնական մշակման մեքենաներ և սարքավորումներ:

Ոչխարների խուզի մեքենայացում՝ մեքենայական խուզի ագրեգատներ, ոչխարների պրոֆիլակտիկ լողացման կայանքներ:

Անասնապահական և թռչնաբուծական ֆերմաների սարքավորումների տեխնիկական սպասարկումը:

11. Գյուղատնտեսական տեխնիկայի շահագործում -150 ժամ, 5 կրեդիտ

Գյուղատնտեսության զարգացման հիմնական հեռանկարները, գյուղ. տեխնիկայի շահագործման խնդիրները արդի էտապում: ՄՏԱ շահագործման տեսական հիմունքները: Արտադրական գործընթացները, ՄՏԱ բնութագրերը և դասակարգումը: ՄՏԱ դինամիկան, շարժման հավասարումը: ՄՏԱ համալրումը, կազմի ճշտումը և շահագործական ցուցանիշների որոշումը: Ագրեգատի կինեմատիկական, մանևրային հատկանիշները: ՄՏԱ շրջադարձի ձևերը և շարժման եղանակները, դաշտի կինեմատիկական պարամետրերի որոշումը: ՄՏԱ արտադրողականությունը, հերթափոխի ժամանակի բալանս, պայմանական էտալոնային տրակտոր և պայմանական էտալոնային հեկտար: ՄՏԱ շահագործական ծախսեր:

ՄՏԱ շահագործումը դաշտավարության մեջ: Մեքենայացված աշխատանքների տեխնոլոգիա, օպերացիոն տեխնոլոգիական քարտ: Հացահատիկի մշակու-

ւթյան տեխնոլոգիան, պարարտանյութի մատուցման, հողի հիմնական և լրաց-
ուցիչ մշակութային տեխնոլոգիաները և ՄՏԱ համալրումը: Հացահատիկի ցանքի,
խնամքի և բերքահավաքի տեխնոլոգիաները, ՄՏԱ համալրումը: Եգիպտացո-
րենի, շաքարի ճակնդեղի, դաշտային կերերի և բերքահավաքի տեխնոլոգիա-
ները, ՄՏԱ համալրումը:

Տրանսպորտը գյուղ. արտադրության մեջ, բեռներ, բեռնաշրջանառություն, բեռ-
նահոսք, երթուղի, տրանսպորտային ագրեգատի համալրումը:

Մեքենաների տեխնիկական շահագործումը: Մեքենաների տեխնիկական բնու-
թագրերը և անսարքությունները:

Մեքենատրակտորային պարկի շահագործման գծով ինժեներատեխնիկական -
ծառայությունը:

12. Մեքենաների հուսալիություն և նորոգում -210 ժամ, 7 կրեդիտ

Առարկայի նպատակն է գոյություն ունեցող տեխնիկական պահանջներին
համապատասխան, առավել արդյունավետ եղանակներով, ավտոտրոնսպոր-
տային շարժակազմի պաշարի ու աշխատունակության վերականգնման, ինչպես
նաև պահպանման վերաբերյալ գիտական և պրակտիկ ունակությունների ձեռք
բերում:

Առարկան սովորելուց ուսանողը պետք է իմանա՝

-Տրակտորների և գյուղ. մեքենաների հուսալիության տեսական հիմունք-
ները, գնահատման մեթոդներից և նրա բարձրացման արդյունավետ եղանակ-
ները;

-խափանումների և անսարքությունների առաջացման պատճառները, նրանց
հայտնաբերման և վերացման եղանակները;

-ավտոմոբիլների նորոգման տեխնոլոգիական, նորոգման արտադրական
պրոցեսները;

-մեքենամասերի, հավաքական միավորների և մեքենաների երկարա-
կեցության բարձրացման մեթոդները;

- Տրակտորների և գյուղ. մեքենաների նորոգման աշխատանքների կազ-
մակերպման ժամանակակից ձևերը;

-նորոգված շինվածքների որոկի գնահատման մեթոդները;

- կարողանա՝ ավտոմոբիլները փորձարկել ըստ հուսալիության և որոշի նրա
քանակական ցուցանիշները;

-հայտնաբերել անսարքություններն ու խափանումները վերլուծել պատճառ-
ները և դրանք վերացնել;

-հիմնավորել մեքենամասերի վերականգնման ռացիոնալ եղանակներ,
մշակել արդյունավետ տեխնոլոգիական պրոցեսներ, ընտրել նորոգման-տեխնո-
լոգիական սարքավորումներ;

-որոշել նորոգման կատարման նպատակահարմարությունը և նրա իրականաց-
ման պայմանները:

13. Տեխնոլոգիական գործընթացների ավտոմատացում - 90 ժամ, 3 կրեդիտ

Տեխնոլոգիական գործընթացների կամ նրանց առանձին փուլերի առավել
արդյունավետ իրականացման նպատակով ավտոմատ համակարգերի և տար-
րերի ձևավորում արտադրության տարբեր տեսակների պայմաններում բազ-
մադիրք և բազմանպատակային կողմնորոշման տեղակայման և ստուգման հա-
մակարգերի տարբեր հոսքագծերի, ռոբոտների, մանիպուլյատորների և ճկուն
ավտոմատացված արտադրությունների կիրառմամբ: Նախապայմաններ՝ տեխ-
նիկատեխնոլոգիական և ավտոմատիկա առարկաների իմացություն:

14. Ավտոմատացված արտադրության տեխնոլոգիա - 90 ժամ, 3 կրեդիտ

Արտադրության տեխնոլոգիական նախապատրաստման և ավտոմատացված համակարգը: Ավտոմատացված արտադրության տեսակները ըստ ծրագրային կառավարման: Բազմադիրք և բազմանպատակային հոստոցներ: Ռոբոտներ և մանիպուլատորներ: Ճկուն ավտոմատացված համակարգերի կիրառում: Հոսքային գծեր և նրանց վրա օգտագործվող հաստոցներ և հարմարանքներ: Տրանսպորտային կողմնորոշման տեղակայման և ստուգման համակարգեր: Ավտոմատ արտադրության մեջ կիրառվող գործիքներ: Հարմարանքներ:

4.1. Առկա ձևով ուսուցման դեպքում լսարանային պարապմունքներին պետք է տրամադրվի յուրաքանչյուր ուսումնական դասընթացին հատկացվող ժամաքանակի 50% -ից ոչ պակաս, իսկ հեռակա ձևով ուսուցման դեպքում՝ 10% -ից ոչ պակաս:

5. 311001-«Գյուղ. մեքենաներ և սարքավորումներ» մասնագիտությամբ տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրի յուրացման ժամկետները

5.1. Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրի յուրացման ժամկետը, ներառյալ ուսանողի հետազոտական աշխատանքը, առկա ուսուցման ձևով 242 շաբաթ է որից.

- տեսական ուսուցումը՝ 150 շաբաթ;
- քննաշրջանները՝ 27 շաբաթ;
- պրակտիկաները 19 շաբաթ՝ ուսումնական 4 շաբաթ; արտադրական 10 շաբաթ;

Նախադիպլոմային 5 շաբաթ:

- եզրափակիչ պետական որակավորումը, ներառյալ ավարտական որակավորման (դիպլոմային) աշխատանքի պատրաստումը և պաշտպանությունը՝ 10 շաբաթ;
- արձակուրդները (ներառյալ հետբուհական 8-շաբաթյա արձակուրդը)՝ 36 շաբաթ:

Մասնագիտացնող ամբիոնը յուրաքանչյուր ուս.տարի կազմում և հաստատում է դիպլոմային նախագծերի նորացված թեմատիկայի բանկ:

-Թեմայի տրումը և ղեկավարի նշանակումը կատարում է մասնագիտացնող ամբիոնը, երրորդ կուրսում, արտադրական պրակտիկայի մեկնելուց առաջ, ուսանողի դիմումի հիման վրա:

5.2.Միջնակարգ(լրիվ) ընդհանուր կրթություն ունեցող անձանց համար ճարտարագետ-բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրեր յուրացման ժամկետները հեռակա ուսուցման ձևով երկարացվում են մինչև 1 տարի՝ սույն պետական կրթական չափորոշիչի թ.1.2-ով սահմանված ժամկետի նկատմամբ:

5.3.Ուսանողի ուսումնական բեռնվածքի առավելագույն ծավալը սահմանվում է շաբաթական 45 ժամ՝ ներառյալ լսարանային և արտալսարանային (ինքնուրույն) աշխատանքները:

5.4.Առկա ուսուցման ձևով սովորող ուսանողը լսարանային պարապմունքների ծավալը չպետք է գերազանցի շաբաթական 30 ժամ: Նշված ծավալում չեն ընդգրկվում ֆիզիկական կուլտուրայի և ֆակուլտատիվ դասընթացների դասաժամերը: Ուսումնական տարվա տեսական ուսուցման տևողությունը 34 շաբաթ է:

5.5.Հեռակա ուսուցման ձևով սովորող ուսանողի համար պետք է ապահովվի տարեկան 160 ժամից ոչ պակաս ծավալով դասախոսների հետ պարապմունքներ անցկացնելը:

5.6.Ուսումնական տարվա արձակուրդները պետք է 7-10 շաբաթ լինեն, այդ թվում՝ 2 շաբաթից ոչ պակաս՝ ձմեռային քննաշրջանից հետո:

6.311001 Գյուղ. մեքենաներ և սարքավորումներ մասնագիտությամբ տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրի մշակման և իրականացման պայմաններին ներկայացվող պահանջները

6.1. Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրի մշակմանը ներայացվող պահանջները.

6.1.1.Սույն պետական կրթական չափորոշիչի հիման վրա բուհն ինքնուրույն է մշակում և հաստատում ճարտարագետ-բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագիրը:

Ուսանողի կողմից ընտրովի դասընթացների ուսումնառությունը պարտադիր է , իսկ նրանց ցանկը երաշխավորական բնույթ է կրում, որը կարող է փոփոխել, կամ լրացնել բուհը:

Ուսումնական դասընթացի բաղադրիչների տեսակները (դասախոսություն, գործնական, սեմինար, լաբորատոր պարապմունքներ, տնային և կուրսային աշխատանքների խորհրդատվություն և այլն) և ծավալները` դասընթացին հատկաված դասաժամերի շրջանակում սահմանում է բուհը: Ուսուցման ողջ շրջանում ուսումնական ժամաքանակի ընդհանուր հաշվեկշռում ակտիվ մեթոդներով ուսանողի տեսական ուսուցումը չպետք է ցածր լինի 25 %-ից:

Ուսանողի գիտելիքի ստուգման և գնահատման համակարգի տեսակն ընտրում է բուհը: Տվյալ դասընթացից ուսանողի գիտելիքների եզրափակիչ գնահատականը չպետք է հիմնավորվի միայն վերջին քննության (ստուգարքի) արդյունքով, այն պետք է հաշվի առնի ուսանողի ակտիվությունը դասընթացից և ընթացիկ առաջադիմությունը կիսամյակի (ների) ընթացքում: Եզրափակիչ գնահատման դեպքում գնահատականի 40 %-ը ձևավորվում է ընթացիկ առաջադիմությամբ և միջանկյալ ստուգումներով, իսկ 60 %-ը` եզրափակիչ քննության (ստուգարքի) արդյունքով:

Քննությունների անցկացման հիմնական ձևը գրավոր կամ գրավոր-բանավոր է:

Բացառության կարգով բուհը կարող է սահմանել բանավոր քննություններ, բայց դրանք չպետք է գերազանցեն քննությունների ընդհանուր քանակի 25 %-ը: Բուհի իրավունքն է ուսումնական դասընթացների եզրափակիչ ստուգման եղանակի (ստուգարք կամ քննություն) ընտրությունը և ձևի սահմանումը:

Ուսանողների գիտելիքների ընթացիկ գնահատման համակարգում բուհն օգտագործում է իրեն նպատակահարման գնահատման սանդղակ: Միջազգային մասնագիտական կրթական համակարգին ինտեգրվելու և ուսանողների ակադեմիական շարժունակությունն ապահովելու նպատակով ուսումնական գործընթացում գերադասելի է գիտելիքների ստացման և գնահատման վարկային (կրեդիտային) համակարգի ներդրումը և օգտագործումը: Դասընթացից եզրափակիչ գնահատական նշանակելու դեպքում անհրաժեշտ է անցնել գիտելիքների գնահատման ավանդական համակարգին («գերազանց», «լավ», «բավարար», «անբավարար», «ստուգված», «չստուգված»):

Կուրսային աշխատանքը դիտարկվում է որպես դասընթացի ուսումնական բաղադրիչ և իրականացվում է այդ դասընթացին հատկացրած դասաժամերի հաշվին: Հիմնական մասնագիտական դասընթացներից կուրսային աշխատանքի կատարելը պարտադիր է,բայց ուսուցման ողջ շրջանում դրանք չպետք է գերազանցեն 5-ը:

Մասնագիտության ուսումնական պլանով (հավելված 2) նախատեսված բոլոր ուսումնական դասընթացների,կուրսային աշխատանքների և պրակտիկաների համար պարտադիր է եզրափակիչ գնահատականի նշանակումը:

Մասնագիտացման դասընթացների կրթաբլոկը ընդհանուր մասնագիտական դասընթացների կրթաբլոկի տրամաբանված հաջորդականությունն է, որը ընտրած մասնագիտությամբ նախատեսված գործունեության բնագավառներում նպաստում է ուսանողի խոր մասնագիտական գիտելիքների և ունակությունների

ծեռքբերումը: Այն մասնագիտությունների գծով, որոնց անվանման մեջ առկա է գյուղատնտեսական մեքենաներ և սարքավորումներ արտահայտությունը ընտրված բնագավառի համար շրջանավարտի պատրաստման առանձնահատկությունները առաջին հերթին հաշվի են առնվում մասնագիտացման դասընթացների միջոցով: Բուհը պետական կրթական չափորոշիչի հավելված 1-ում տրված ցանկից ինքնուրույն է ընտրում իրեն համապատասխանող մասնագիտացումը և իրավունք ունի փոփոխելու կամ լրացնելու մասնագիտացման դասընթացների ցանկը, կամ էլ ՀՀ ԿԳՆ մասնագիտությունների պետական կրթական չափորոշիչը մշակող գիտամեթոդական հանձնաժողովի հետ համաձայնեցրած՝ ձևավորելու նոր մասնագիտացում:

Ֆակուլտատիվ դասընթացների կրթաբլոկի ցանկը նույնպես երաշխավորական բնույթ է կրում և ուսանողի համար պարտադիր չէ, իսկ դրանց հաճախելու դեպքում կրթաբլոկին հատկացրած ժամաքանակների 30 %-ին վերաբերվող դասընթացներից պարտադիր է ուսանողների գիտելիքների ստուգումը և գնահատումը:

6.1.2. Մասնագիտության հիմնական կրթական ծրագրին իրականացնելու դեպքում բուհն իրավասու է՝

- 5%-ի սահմաններում փոփոխել դասընթացների կրթաբլոկներին հատկացրած ժամաքանակները, իսկ առանձին դասընթացներին՝ մինչև 10%-ի սահմաններում;

- ձևավորել՝ ընդհանուր հումանիտար և սոցիալ-տնտեսագիտական (ՀՍՏ) դասընթացների դասավանդումն իրականացնել հեղինակային դասախոսությունների, անհատական կոլեկտիվ գործնական պարապմունքների, առաջադրանքների և սեմինարների ձևով՝ բուհի մշակած ծրագրերով, հաշվի առնելով բուհի մասնագիտական առանձնահատկությունները, դասախոսների հետազոտական ուղղվածությունը և հակումները, որոնք կապահովեն կրթաբլոկի դասընթացների թեմատիկայի լուսաբանումը՝ ուսանողների մասնագիտական կողմնորոշմանը համապատասխան,

- սահմանել ընդհանուր հումանիտար և սոցիալ-տնտեսագիտական (ՀՍՏ) ընդհանուր մաթեմատիկական և բնագիտական (ԸԲ) կրթաբլոկում ընգրկված դասընթացների առանձին բաժինների դասավանդման անհրաժեշտ խորությունը՝ կրթաբլոկների ուղղվածությանը համապատասխան և մասնագիտության առանձնահատկությունների հաշվառմամբ: ԸՄ կրթաբլոկում պարտադիր է «Քաղ պաշտպանություն» առարկայի դասավանդումը: Բուհական բաղադրիչներին առանձնացված ժամաքանակները բուհի հայեցողությամբ կարող են օգտագործվել հանրապետական բաղադրիչներում ընդգրկված դասընթացների ավելի խորը դասավանդման համար, իրականացնել 311001 «Գյուղատնտեսական մեքենաներ և սարքավորումներ» մասնագիտությամբ տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագիրը կրճատված ժամկետով՝ համապատասխան ուղղվածության միջին կամ բարձրագույն մասնագիտական կրթություն ունեցող ուսանողների համար: Ուսուցման ժամկետների կրճատումը կատարվում է մասնագիտական կրթության նախորդ աստիճանում ուսանողների ձեռք բերած գիտելիքների, ունակությունների և հմտությունների հիման վրա: այդ դեպքում ուսուցման տևողությունը 2 (երկու) տարուց պակաս չպետք է լինի: Կրճատված ժամկետով ուսուցումը թույլ է տրվում նաև այն անձանց, որոնց կրթական մակարդակը և բացառիկ ընդունակությունները բավարար հիմք են նման ուսուցում իրականացնելու համար;

- առանձին դեպքում, մասնագիտությունների պետական կրթական չափորոշիչները մշակող ԿԳՆ գիտամեթոդական հանձնաժողովի հետ համաձայնեցված 311001 «Գյուղ. մեքենաներ և սարքավորումներ» մասնագիտության համար բուհերն իրավունք ունեն իչև 20%-ի սահմանում փոփոխել ընդհանուր մասնագիտական դասընթացների (ԸՄԴ) կրթաբլոկի ժամաքանակը, իսկ առանձին դասընթացները՝ մինչև 40%-ի սահմաններում:

6.2. Ուսումնական գործընթացի կադրային ապահովման պահանջները.

Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրերի իրականացումը պետք է ապահովվի գիտամանկավարժական կադրերով, որոնք, որպես կանոն ունեն դասընթացների դասավանդման ուղղվածությամբ համապատասխանող բազային կրթության (առնվազն դիպլոմավորված մասնագետ կամ մագիստրոս) և հետևողականորեն զբաղվում են հետազոտական և գիտամեթոդական գործունեությամբ: Հատուկ մասնագիտացնող դասընթացներ դասավանդող դասախոսները, որպես կանոն, պետք է ունենան գիտական աստիճան կամ համապատասխան գործունեության ոլորտում աշխատանքի փորձ:

Գիտական աստիճան և կոչում ունեցող դասախոսները պետք է կազմեն պրոֆեսորադասախոսական կազմի 50 %-ից ոչ պակաս:

Հիմնական հաստիքային դասախոսները և 0,25 հաստիքից բարձր ձևակերպված համատեղողները նույնպես պետք է կազմեն ընդհանուրի 50 %-ից ոչ պակասը:

6.3. Ուսումնական գործընթացի ուսումնամեթոդական ապահովման պահանջները.

Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրերի իրականացումը պետք է ներառի ուսանողների կողմից մասնագիտական դասընթացների լաբորատոր գործնական (սեմինար) աշխատանքների կատարում. գյուղատնտեսական նյութերի ֆիզիկա-մեխանիկական, տեխնոլոգիական հատկանիշների որոշում;

գյուղատնտեսական մեքենաների կառուցվածքի ուսումնասիրում, կարգավորում և գործարկում;

մեքենաների բանող օրգանների պարամետրերի հաշվարկում և նախագծում, տեխնոլոգիական սխեմաների կազմում: Մետաղների տաք մշակման տեխնոլոգիական գործընթացների կատարում: Համաձուլվածքների կառուցվածքային ուսումնասիրությունը և էության բացատրում:

Մետաղների ջերմամշակում:

Կտրման գործընթացը և պարամետրերի լավարկում:

Մետաղահատ հաստոցների և հարմարանքների աշխատանքի լավարկված ռեժիմի որոշում և չափաբերում:

Մշակված մակերևույթների ստուգում և որակավորում:

Մեքենամասերի պատրաստման տեխնոլոգիայի ընտրություն: Մեքենաների նախագծման հիմունքների ուսումնասիրությունը:

Կտրող գործիքների նախագծում:

Նորոգման հուսալիության որոշում:

Ներառյալ որպես պարտադիր բաղադրիչ՝ համակարգչային կիրառական ծրագրային փաթեթների օգտագործմամբ գործնական առաջադրանքների կատարում: Պարտադիր պահանջ է նաև անհրաժեշտ ինֆորմացիոն բազայի սեղծումը, որն ապահովում է բարձրորակ մասնագետի պատրաստումը և ուսանողի մուտքը տարբեր ինֆորմացիոն աղբյուրներ, ներառյալ internet-ը:

Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի պատրաստման հիմնական կրթական ծրագրերի իրականացումը պետք է ապահովվի յուրաքանչյուր ուսանողի մուտքով դեպի գրադարանային ֆոնդեր և տվյալների բազաներ, որոնք ըստ բովանդակության համապատասխանում են հիմնական կրթական ծրագրով նախատեսված դասընթացների լրիվ ցանկին, նույն դասընթացների բաղադրիչներին (դասախոսություններ, գործնական, սեմինար և լաբորատոր պարապմունքներ, կուրսային և դիպլոմային աշխատանքների խորհրդատվություն, պրակտիկաների ծրագրեր) նվիրված մեթոդական ձեռնարկների և ցուցումների առկայությամբ, ինչպես նաև տեսալսողական, բազմամիջավայրային նյութերով և ցուցադրական ձեռնարկներով:

Բուհի գրադարանը պետք է հագեցված լինի մասնագիտության ուսումնական պլանով նախատեսված դասընթացների ուսումնամեթոդական համալիրներով, մասնագիտության նորմատիվ-իրավական ակտերով, տեղեկատու գրական-

նությամբ և չափորոշիչներով:

6.4. Ուսումնական գործընթացի նյութատեխնիկական ապահովման պահանջները տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի պատաստման հիմնական կրթական ծրագիր իրականացնող բուհը պետք է ունենա նյութատեխնիկական բազա, որը համապատասխանում է գործող սանիտարահիգիենիկ նորմերին և հակահրդեհային կանոններին, ապահովում է օրինակելի ուսումնական պլաններով նախատեսված լաբորատոր, սեմինար, գործնական պարապմունքների և միջոցառնթացային պատրաստման բոլոր ձևերի և ուսանողների հետազոտական աշխատանքների կատարումը:

6.5. Պրակտիկաների կազմակերպման պահանջները

Ուսուցման ընթացքում առանձին մասնագիտական դասընթացների և ընտրած մասնագիտացման գծով գործնական ունակությունների, ապագա աշխատավայրում հմտություններ և փորձառումներ ձեռք բերելու նպատակով բնագավառի կազմակերպարավական տարբեր ձևերի կազմակերպություններում, հիմնարկներում և հաստատություններում կազմակերպվում են ուսանողների ուսումնական և արտադրական (նախադիպլոմային) պրակտիկաներ, այդ թվում ՀԳ ակադեմիայի ուսումնափորձնական տնտեսություններում, «Նաիրիի բերրիություն» ՍՊԸ-ում և հանրապետության առաջավոր ֆերմերային տնտեսություններում:

Ուսանողի նախադիպլոմային պրակտիկան մասնագիտության ուսումնական պլանի պարտադիր բաղադրիչն է, որի կազմակերպման և իրականացման պատասխանատուն բուհն է: Նախադիպլոմային պրակտիկան կազմակերպվում է այն հաշվով, որպեսզի շրջանավարտը կարողանա այդ ընթացքում ստացած փորձառությունը օգտագործել իր դիպլոմային նախագծերը ձևավորելիս: Եթե շրջանավարտը ուսուցումը համատեղում է աշխատանքի հետ, բուհն իրավունք ունի թույլատրել աշխատավայրում պրակտիկայի անցկացումը, եթե շրջանավարտի աշխատանքի բնույթը համապատասխանում է բուհում ուսումնառած մասնագիտությանը:

Պրակտիկան կարող է կազմակերպվել նաև որոշակի կազմակերպություններում՝ նախապես կազմված անհատական ծրագրով, եթե շրջանավարտը նույն կազմակերպությունում պաշտոն է զբաղեցնում:

Արտադրական պրակտիկայի տեղերի բացակայության դեպքում բուհը (ֆակուլտետը) այն կազմակերպում է սեփական նյութատեխնիկական բազայի վրա, եթե այն հագեցված է ժամանակակից սարքավորմամբ և ծրագրային միջոցներով:

7. 311001 «Գյուղ. մեքենաներ և սարքավորումներ» մասնագիտությամբ շրջանավարտի պատրաստման մակարդակին ներկայացվող պահանջները

7.1. Շրջանավարտը պետք է կարողանա լուծել սույն պետական կրթական չափորոշիչի թ.1.2. կետում նշված որակավորմանը համապատասխանող խնդիրները:

Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրը պետք է.

ա/ հումանիտար և սոցիալ-տնտեսագիտական գիտելիքների բնագավառում՝

- իմանա ՀՀ Սահմանադրության և իր բնագավառի օրենքները,
- ազատ տիրապետի մասնագիտական հայոց լեզվին (գրավոր և բանավոր) և հաղորդակցվի երկու օտար լեզուներով,
- ունենա պատկերացում առողջ կենսակերպի մասին, տիրապետի ֆիզիկական կատարելագործման ունակություններին և հմտություններին,
- իմանա հայ ժողովրդի պատմությունը և արդի քաղաքագիտական զարգացումները,
- ծանոթ լինի համաշխարհային մշակույթին, տիրապետի վարվելաձևի կուլտուրային, իմանա դրա էթիկական և իրավական նորմերը, որոնք կարգավորում են մարդու և շրջակա միջավայրի հարաբերությունները,
- գիտենա հոգեբանության և մանկավարժության տարրերը,

• ծանոթ լինի ժամանակակից փիլիսոփայական ուղղություններին, գիտենա կեցության մասին գիտության հիմնադրույթները, նյութականի և վերացականի հասկացությունները, մատերիայի կազմակերպման ձևերը, հետևի սոցիալական գլոբալ զարգացումներին,

• գիտենա տնտեսագիտության տեսության հիմնադրույթները, մակրո և միկրոտնտեսության օրենքները, անցումային շրջանի տնտեսության առանձնահատկությունները:

բ/բնագիտության և մաթեմատիկայի բազավառում`

• ծանոթ լինի ժամանակակից բնագիտության հիմնական սկզբունքներին և հայեցակարգերին, բնապահպանական գլոբալ և տարածքային հիմնախնդիրներին,

• տիրապետի մաթեմատիկայի հիմնական բաժիններին, հավանականությունների տեսության և մաթեմատիկական վիճակագրության մեթոդներին, մաթեմատիկական մոդելավորման եղանակներին,

• տիրապետի ինֆորմացիայի հավաքման, պահպանման և մշակման համակարգչային մեթոդներին և կարողանա օգտագործել ժամանակակից ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաներ:

գ/ մասնագիտական գործունեության բնագավառում`

Շրջանավարտը պետք է իմանա.

- ուղեցույցային և նորմատիվային փաստաթղթերը, որոնք վերաբերվում են մեքենաների նախագծման, պատրաստման և հետագա բոլոր տեսակի փորձարկումների կազմակերպմանն ու իրականացմանը,
- հայրենական և արտերկրների գյուղմեքենաշինության կազմակերպման հիմնախնդիրները, մեքենաների նախագծման և պատրաստման տեխնոլոգիաների առանձնահատկությունները,
- ժամանակակից հաշվողական տեխնիկան,
- ճարտարագիտատեխնիկական հաշվարկների կատարման մեթոդները` կապված տեխնիկական միջոցների նախագծման հետ,
- տեխնիկական միջոցների և նրանց առանձին հանգույցների ու տարրերի, հավաքական միավորների և լիակոմպլեկտ մեքենաների և սարքավորումների փորձարկման մեթոդները, գործող տեխնիկական պայմաններին և ստանդարտները նրանց համապատասխանության որոշման նպատակով,
- գյուղ. մեքենաների, տրակտորների և ավտոմոբիլների պարամետրերի հիմնական կարգավորումները, կառուցվածքները և հաշվարկների տեսության հիմունքները,
- մեքենաների հուսալիության և նորոգման հիմունքները,
- տեխնիկական միջոցների պատրաստման համար անհրաժեշտ էլեկտրատեխնիկական և կոնստրուկցիոն նյութերը,
- ժամանակակից էներգախնայող տեխնոլոգիաները:

Տիրապետի.

- Տեխնիկական միջոցների կարգավորումներին, նրանց աշխատանքի վերլուծությանը, հուսալիության նպատակով փորձարկումների մեթոդներին և մերժերի ու թերությունների պատճառների վերլուծությանը,
- կիրառական ծրագրային միջոցներով հաշվողական տեխնիկայի աշխատանքի մեթոդները,
- արտակարգ իրավիճակի պայմաններում ձեռնարկության կոլեգիայի գործելակարգի և պաշտպանության առավել ռացիոնալ եղանակների ընտրության սկզբունքները:

Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի հատուկ պատրաստությանը վերաբերվող պահանջները սահմանում է տվյալ մասնագիտացումն առաջադրող բուհը` ՀՀ ԿԳՆ մասնագիտությունների պետական կրթական չափորոշիչների մշակող գիտամեթոդական հանձնաժողովի հետ համաձայնեցրած, որոնք ՀՀ ԿԳՆ-ում մասնա-

գիտացումը հաստատելուց հետո միասնական են դառնում այլ բուհերի համար, բխում են մասնագիտացման կրթաբլոկի բովանդակությունից և տվյալ մասնագիտացմամբ մասնագետների պատվիրած կազմակերպության գործառնություններից:

Նշված փորձառությունները ներառում են՝

- հետազոտական աշխատանք վարելու, վերացական տրամաբանական մտածողության, ինդուկցիայի և դեդուկցիայի մեթոդները կիրառելու և քննադատական վերլուծության ունակություններ,

- անձանոթ պայմաններում առաջացած ոչ կոնստրուկտիվ հիմնահարցերի բացահայտման, հաղթահարման և վերջնական լուծման, սեղմ ժամանակացույցով աշխատանքներ կազմակերպելու ընդունակություն,

- մասնագիտական գործունեության բնագավառում նորամուծությունների նկատմամբ ընկալունակության ցուցաբերում:

Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի մարդկանց հետ աշխատելու փորձառությունը ենթադրում է նրա ունակությունները՝

- այլ անձանց հետ փոխգործակցելու, կոլեկտիվում նրանց հետ հաղորդակցվելու,

- խնդիրներ ձևավորելու և դրանք ենթակառուցված պատվիրակելու,

- մարդկանց ստեղծագործական աճի ձգտումը խրախուսելու և զարգացումն ապահովելու,

- ծագած տարաձայնությունները և բախումները լուծելու,

- տարբեր զարգացման և մտավոր մակարդակի տեր մարդկանց հետ համագործակցելու,

- մասնագիտական հարցերի շրջանակներում ընդունելի որոշումների հասնելու նպատակով բանակցություններ վարելու,

- տարաբնույթ և տարասեռ մշակութային միջավայրերում աշխատելու և այլն:

Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի ինֆորմացիայի հետ աշխատելու փորձառությունը պահանջում է պարտադիր հմտություններ՝

- պաշտոնական և ոչ պաշտոնական իրավիճակներում սեփական կարծիքը գրավոր և բանավոր ձևերով շարադրելու, քննարկելու և գործունե կարգով պաշտպանելու,

- լեզվական և մշակութային տարբերությունների հաշվառմամբ գրավոր ինֆորմացիան լսելու և վերլուծորեն ընկալելու,

- բանավոր, տպագրված և էլեկտրոնային աղբյուրներից ստացված ինֆորմացիան որոնելու, ստանալու, համակարգելու, գրավոր ձևակերպելու և օգտագործելու:

Ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների օգտագործման գծով

Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրը պետք է՝ ծանոթ լինի տվյալների մշակման երկուսից ոչ պակաս համակարգերի, համակարգչային և բազմաօգտագործման տեղային ցանցային համակարգերին, ինչպես և կարողանա կատարել ինֆորմացիայի որոնում տվյալների ցանցային բազաներում (www), օգտվել էլեկտրոնային փոստից, տվյալների բազաների փաթեթից:

Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրը պետք է հասկանա իր մասնագիտության էությունը և սոցիալական նշանակալիությունը, իր որակավորման շարունակական բարձրացման անհրաժեշտությունը հետբուհական և լրացուցիչ կրթություն ստանալու, կամ էլ նոր գիտելիքների ինքնուրույն տիրապետման միջոցով:

7.2. Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի եզրափակիչ պետական որակավորման պահանջները:

7.2.1. 311001 «Գյուղ. մեքենանաեր և սարքավորումներ» մասնագիտությամբ տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի եզրափակիչ պետական որակավորումը ներառում է ավարտական որակավորման (դիպլոմային) աշխատանքի պաշտպանությունը և պետական քննության հանձնումը, որոնք թույլ են տալիս բացահայտե-

լու շրջանավարտի տեսական և գործնական պատրաստությունը սույն պետական կրթական չափորոշիչներով սահմանված մասնագիտական խնդիրների լուծման բնագավառում:

7.2.2. Տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի ավարտական որակավորման (դիպլոմային) նախագծին ներկայացվող պահանջները.

311001 «Գյուղ. մեքենաներ և սարքավորումներ» մասնագիտությամբ տեխնիկայի և տեխնոլոգիայի բակալավրի ավարտական որակավորման (դիպլոմային) աշխատանքն ավարտուն մի մշակում է, որը կատարված է մասնագիտության ուսումնական պլանին համապատասխան և նպատակ ունի ամրապնդել և ընդլայնել շրջանավարտի տեսական և գործնական գիտելիքները.

- Գյուղ. տեխնիկայի հետագա կատարելագործման և նորերի մշակման անհրաժեշտության խնդիրների հիմնավորման,
- մեքենաների և առանձին հանգույցների նախագծման հստակ պլանավորման,
- անհրաժեշտ ծավալով արտադրական խնդիրների լուծման,
- պատրաստ լինի տեխնիկական միջոցների նախագծման ընթացքում ընդունի խնդրի ռացիոնալ լուծման տարբերակ և կարողանա իրականացնել անհրաժեշտ ժամանակահատվածում,
- պատրաստ լինի ընդգրկվելու և ցուցաբերելու անհրաժեշտ աստիճանի հմտություն ձեռնարկության կազմակերպակառավարչական, արտադրատեխնիկական և հետազոտական ոլորտներում,
- պատրաստ լինի կատարելու տեխնիկական միջոցների բոլոր կարգի փորձարկումները, արդյունքները ամփոփելու համապատասխան վերլուծությամբ և տնտեսական արդյունավետության հիմնավորումով,

Բովանդակային առումով ավարտական որակավորման (դիպլոմային) նախագծերը պետք է՝

• ներկայացվի որպես բնագավառի հիմնահարցերից մեկին վերաբերող տեսական, վերլուծական, սոցիալ-տնտեսագիտական կամ փորձարարական հետազոտություն, որում շրջանավարտը բացահայտում է իր տեսական գիտելիքները և գործնական ունակությունները, որոնք թույլ են տալիս ինքնուրույն լուծելու մասնագիտական բնույթի խնդիրներ,

• ցույց տա շրջանավարտի կողմից գիտական և համակարգային վերլուծության մեթոդների յուրացման աստիճանը, ունակությունը կատարելու տեսական ընդհանրացումներ և գործնական եզրակացություններ, հիմնավորված առաջարկություններ և երաշխավորություններ բնագավառի հիմնահարցերի լուծման կատարելագործման վերաբերյալ,

• կրի ստեղծագործական բնույթ՝ հավաստի վիճակագրական տվյալների օգտագործմամբ,

• բացահայտի շրջանավարտի պատրաստության աստիճանը ինքնուրույն աշխատելու գյուղատնտեսական և հարակից մասնագիտությունների բնագավառի մեքենաշինության արտադրության համալրում ոլորտներում,

• համապատասխանի նյութի տրամաբանված և հստակ շարադրման պահանջներին և հենվի հավաստի փաստերի վրա,

• արտացոլի շրջանավարտի ունակությունը օգտագործելու տեղեկատվության որոնման, ընտրության, համակարգման և մշակման արդի մեթոդները, աշխատել բնագավառի նորմատիվ-իրավական ակտերի հետ,

• ձևավորված լինի հրատարակչական արդի նորմատիվներին և պահանջներին համապատասխան, ունենա հետազոտական աշխատանքի հաշվետվությանը բնորոշ կառուցվածք և 60-70 էջ համակարգչային շարվածքի ծավալ:

Ավարտական որակավորման (դիպլոմային) նախագծերի թեմատիկան սահմանում է մասնագիտացնող ամբիոնը: Թեմատիկայում պարտադիր կարգով պետք է ներառվեն՝

Գյուղատնտեսական և մեքենաշինության հետևյալ տեխնիկական միջոցների և նորատիպ բարդ հանգույցների նախագծման թեմաները.

- հողի մշակության (հիմնական և մակերեսային), ցանքի, պարարտացման, պայքարի, բերքահավաքի (հացահատիկային, կերային մշակաբույսերի, բանջարեղենի, արմատապալարապտղի, մրգի հատապտղի), անտառային տնտեսության մեքենաները ընդգրկվող թեմաները բնութագրող առաջնահերթ և հրատապ հարցերը, հաշվի առնելով բուհի (ֆակուլտետի) ընտրած մասնագիտացումները և ընտրովի դասընթացների բովանդակությունը ըստ կրթաբլոկների:

Ավարտական որակավորման (դիպլոմային) նախագծի կառուցվածքում պետք է ներառվեն հետևյալ բաժինները՝

- ներածություն, գրական ակնարկ(հարցի դրվածքը և նախագծի խնդիրները), նախագծվող մեքենայի(հանգույցի) տեխնոլոգիական սխեմայի հիմնավորումը և մշակումը, տեխնոլոգիական, էներգետիկական, ամրության հաշվարկներ, նախագծի տնտեսական արդյունավետության հիմնավորումը, աշխատանքի պաշտպանության և շրջակա միջավայրի կենսագործունեության անվտանգության պահպանության հարցերը:

7.2.3. Պետական քննությանը ներկայացվող պահանջները.

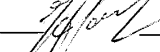
Եզրափակիչ որակավորման (պետական) քննության բովանդակությունը, անցկացման ձևը և ուսանողների գիտելիքների գնահատման չափանիշները սահմանում է բուհը (ֆակուլտետը) և հաստատում բուհի գիտական խորհուրդը: Նրանում պարտադիր կարգով ներառում են հարցեր մասնագիտության հետևյալ հիմնական ուսումնական դասընթացներից՝ գյուղ. և մելիորատիվ մեքենաներ, անասնապահական ֆերմաների մեքենայացում, գյուղ. մեքենաների շահագործում, գյուղ. մեքենաշինության տեխնոլոգիա, կոնստրուկցիոն նյութերի տեխնոլոգիա, նյութագիտություն, ավտոմոբիլներ և տրակտորներ, մեքենաների հուսալիություն և նորոգում:

ԿԱԶՄՈՂՆԵՐ՝

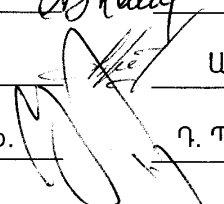
ՀՀ կրթության և գիտության նախարարությանը առընթեր 311001- Գյուղ մեքենաներ և սարքավորումներ մասնագիտությունների պետական կրթական չափորոշիչները մշակող գիտամեթոդական հանձնաժողովի աշխատանքային խումբը

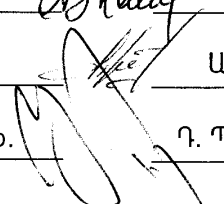
Գյուղ. մեքենայացման և ՏՓ ֆակուլտետի դեկան,
պաշտոնը, գիտ. աստիճանը, կոչումը

Ավտոտրակտորների և տրանս. փոխ. ամբ. վարիչ, պրոֆ. Ն. Ա. Բագիկյան
պաշտոնը, գիտ. աստիճանը, կոչումը անուն, ազգանուն

Գյուղ. մեքենայացման ամբիոնի վարիչ, պրոֆ. Ա. Մ. Եսոյան
պաշտոնը, գիտ. աստիճանը, կոչումը անուն, ազգանուն

Գյուղ. էլեկտրֆիկացման ամբիոնի վարիչ, դոց. Ա.Ա. Մաթևոսյան
պաշտոնը, գիտ. աստիճանը, կոչումը անուն, ազգանուն

Գյուղ. տեխնիկայի շահագործ. ամբ. վարիչ, պրոֆ. Ա.Ս. Մարգարյան
պաշտոնը, գիտ. աստիճանը, կոչումը անուն, ազգանուն

Գյուղ. մեքենաչին. տեխ. և նորոգ. ամբ. վարիչ, պրոֆ. Դ. Պ. Պետրոսյան
պաշտոնը, գիտ. աստիճանը, կոչումը անուն, ազգանուն

311001 - Գյուղ. մեքենաներ և սարքավորումներ մասնագիտության
դասիչ մասնագիտության անվանումը
պետական կրթական չափորոշիչը քննարկվել և հաստատվել է
պետական կրթական չափորոշիչները մշակող

մասնագիտության ուղղությունը
գիտամեթոդական հանձնաժողովի 2008թ նիստում (արձանագրություն թ.):

Հանձնաժողովի նախագահ՝

ՀՊԱՀ ռեկտոր, պրոֆեսոր
պաշտոնը, գիտ. աստիճանը, կոչումը

Ա. Պ. Թարվերդյան
անուն, ազգանուն

« _____ » _____ 200__ թ

Հանձնաժողովի անդամ

ՀՀ ԿԳՆ բարձրագույն և հետբուհական

մասնագիտական կրթության վարչության պետ՝
գիտ. աստիճանը կոչումը

Ռ. Գասպարյան
անուն, ազգանուն

« _____ » _____ 200__ թ